

POHJOIS-SAVON MAAKUNTAOHJELMAN
TOTEUTTAMISSUUNNITELMA

TOTSU
2012 – 2015

Pohjois-Savon liiton julkaisu B:xx

Taitto: Marja Partanen

Painosmäärä 300 kpl
Kuopio 2011

Pohjois-Savon liitto
Sepänkatu 1, 70100 Kuopio
puh. (017) 550 1400
e-mail: kirjaamo@pohjois-savo.fi
faksi: (017) 550 1428

ISBN 978-952-5759-xx-x
ISBN 978-952-5859-xx-x pdf
ISSN 1797-4410

Sisältö

Johdanto	4
1. Maakunnan kehitysnäkymät ja tavoitteet	5
1.1 Maakunnan nykytila ja kehitysnäkymät vuoteen 2015 sekä arvio maakuntaohjelman määrällisten tavoitteiden toteutumisesta vuoteen 2012 .	5
2. Maakuntaohjelman toteuttaminen v. 2012-2015	8
2.1 Edellisen TOTSU:n tavoitteiden toteutuminen v. 2011.....	8
2.2 Toiminnan painopisteet ja keskeiset hankekokonaisuudet v. 2012-2015 maakuntaohjelman toimintalinjoittain	12
TL1 Talouden uudistuminen.....	13
TL 2 Työvoiman riittävyys ja osaaminen	14
TL 3 Hyvinvointipalvelut ja hyvinvointi.....	16
TL 4 Toimiva ja taloudellinen palvelu- ja kuntarakenne sekä saavutettavuus.....	17
2.3 Äkillisille rakennemuutosalueille kohdistettavat erityistoimenpiteet.....	18
2.4 Erityisohjelmien ja muiden ohjelmien osuus maakuntaohjelman toteutuksessa.....	19
2.5 Toimenpiteiden vaikutusten arviointi.....	21
3. Itä-Suomen maakuntien yhteishankkeet sekä Pohjois-Savon maakunnalliset neuvotteluesitykset ministeriöille	22
3.1 Itä-Suomen yhteishankkeet.....	22
3.2 Pohjois-Savon neuvotteluesitykset ministeriöille	24
3.3 Maakunnan muut keskeiset edunajamisasiat.....	26
4. Rahoitustaulukot	30
LIITE: Maakuntaohjelman seuranta- ja tavoiteindikaattorit	33

Johdanto

Pohjois-Savon maakuntaohjelma vuosille 2011-2014 sisältää maakunnan mahdollisuuksiin, tarpeisiin ja erityispiirteisiin perustuvat kehittämisen tavoitteet, maakunnan kehittämisen kannalta keskeisimmät hankekokonaisuudet ja muut olennaiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi sekä suunnitelman ohjelman rahoittamiseksi. Maakuntaohjelmassa kirjattuja tavoitteita tarkennetaan ja aikataulutetaan vuosittain laadittavalla TOTSUlla sekä EU-rahoituksen kohdentamista linjaavalla maakunnan yhteistyöasiakirjalla (MYAK). TOTSUun kootaan maakunnan kehittämisen kannalta keskeiset hankkeet, joita toteutetaan laajalla yhteistyöllä. Samoin se sisältää esityksen keskeisten toimenpiteiden rahoittamiseksi. Tässä ominaisuudessa *TOTSU on maakunnan yhteinen tahdonilmaus sekä budjettiesitys valtion tulo- ja menoarvion laadintaan ja alueelliseen kohdentamiseen.*

TOTSU on laadittu yhteistyössä kuntien, valtion viranomaisten ja maakuntaohjelman rahoittamiseen osallistuvien muiden tahojen kanssa sekä maakuntarajat ylittävien hankkeiden osalta muiden maakuntien kanssa (alueiden kehittämislaki 12 §). Maakuntaohjelma ja TOTSU linjaavat myös valtion aluehallintoviranomaisten toimintaa maakunnassa. Pohjois-Savon TOTSU onkin laadittu erityisen tiiviissä yhteistyössä Pohjois-Savon ELY-keskuksen kanssa, jonka strategisessa ja toiminnallisessa tulossopimuksessa otetaan huomioon maakunnan linjaukset ja painotukset. Pohjois-Savon painotuksista on keskusteltu myös Itä-Suomen aluehallintoviraston edustajien kanssa.

Työ- ja elinkeinoministeriön ohjeiden mukaisesti TOTSU on laadittu aikaisemmista vuosista poiketen neljälle seuraavalle vuodelle, v. 2012-2015.

Hallituksen budjettiesityksessä vuodelle 2012 EAKR- ja ESR-ohjelmien valtion vastinrahoitusosuutta on esitetty leikattavaksi 30 M€ koko maassa. Samoin budjettiesitys sisältää sitomattoman maakunnan kehittämisrahan 60 %:n ja osaamiskeskustoiminnan 20 %:n leikkaukset. Toteutuessaan nämä leikkaukset hankaloittaisivat maakuntaohjelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumista ja vaarantaisivat EU-rahoituksen täysimääräisen hyödyntämisen. Tästä syystä ja koska eduskunta ei ole vielä hyväksynyt valtion tulo- ja menoarviota, eo. leikkausesityksiä ei ole huomioitu vuosien 2012 ja 2013 rahoitustaulukoissa.

Pohjois-Savon TOTSU on käsitelty maakunnan yhteistyöryhmässä 24.10.2011 ja hyväksytty maakuntahallituksessa 31.10.2011.

POHJOIS-SAVON LIITTO

Markku Rossi
maakuntahallituksen puheenjohtaja

Jussi Huttunen
maakuntajohtaja

POHJOIS-SAVON ELY-KESKUS

Kari Virranta
ylijohtaja

FINNVERA OYJ

Tarja Eskelinen
aluejohtaja

1. Maakunnan kehitysnäkymät ja tavoitteet

1.1 Maakunnan nykytila ja kehitysnäkymät vuoteen 2015 sekä arvio maakuntaohjelman määrällisten tavoitteiden toteutumisesta vuoteen 2012

Nykytila

Talous

Vuoden 2011 alkupuoliskolla yritysten liikevaihdon kasvu oli Pohjois-Savossa nopeaa, lähes 11,5 %. Edellisellä vuosipuoliskolla kasvua oli 9,9 %. Yritysten kasvu oli noin prosenttiyksikön koko maata parempaa ja yritykset pääsivät lähelle vuoden 2008 liikevaihdon tasoa. Yritysten vientimäärät nousivat yhtäjaksoisesti loppuvuodesta 2009 alkukesään 2011 asti ja yritysten tilauskannat yltävät selvästi pisimmälle pitkään aikaan. Maakunnan eri toimialoilla on nähtävissä positiivista kehitystä, joka näkyy vihdoinkin myös investointisuunnitelmina, erityisesti vuoden 2011 kevään ja kesän aikana. Rakentaminen on ollut vilkasta ja kaupparakentaminen poikkeuksellisen runsas erityisesti Kuopion seudulla. Kuopion kaupallinen vetovoima on kasvanut ja Ikean-Ikanon kauppakeskuksen avaaminen v. 2012 jatkaa Kuopion nousua myös jatkossa.

TEMin aluetaloustalouden kehitysnäkymät näyttivät maltillisen, joskin hidastuvan kasvun jatkuvan Suomessa. Syksyllä 2011 Euroopan ja USA:n talouden ongelmat heijastuivat nopeasti kuluttajien ja yritysten luottamuksen romahtamisena ja lisääntyvänä varovaisuutena uusien kauppajen tekemisessä.

Näköpiirissä olevat taloudelliset riskit eivät ole alueellisia, vaan liittyvät maailmantalouden epävakauteen sekä julkisen talouden leikkaustarpeisiin. Syksyn alussa maailmanmarkkinoiden epävakaus ja rahoitusmarkkinoiden hermostuneisuus ovat lisääntyneet, mitkä yhdessä eteläisten euro-maiden talousongelmien kanssa tulevat lisäämään talous- ja taantuman riskiä myös Suomessa vuoden 2012 aikana. Suurena uhkakuvana ovat kansainvälisen markkinatilanteen aiheuttamat mahdolliset muutokset, joiden vaikutuksia on vielä mahdotonta arvioida.

Työllisyys

Työttömyyden väheneminen oli jo vuoden 2010 aikana selvästi ennakoitua suurempaa. Työttömyyden lasku on jatkunut ja työttömyys on alentunut valtakunnan keskitasoa aavistuksen nopeammin. Myönteistä kehitystä on vauhdittanut ikärakenteen vanheneminen työttömyyden purkautuessa työllistymisen ohella eläköitymiseen.

Työttömyyden suurimmat haasteet liittyvät kouluttamattomuuteen ja rakenteellisiin muutoksiin. Rakenteellisen työttömyyden haasteet ovat edelleen hyvin suuret mm. ammattirakenteen muuttumisen ja suurten alueellisten erojen vuoksi. Työttömyys on alentunut voimakkaimmin alkuvuonna teollisuuden alalla. Hitainta työttömyyden lasku on ollut kuljetuksen sekä kaupan aloilla.

Työvoiman saatavuusongelmat ovat lisääntyneet vuoden 2011 aikana, joskaan ei vielä talouden kasvua rajoittavasti. Työvoimareservit ovat vielä suuret taantuman aikana tapahtuneen voimakkaan työvoiman ulkopuolelle siirtymisen vuoksi.

Viimeisen puolen vuoden aikana maakunnan kehitys on kokonaisuudessaan ollut talouden ja työllisyyden kehityksen osalta positiivista, myös rakennemuutosalueilla. Maakunnan viidestä seutukunnasta Varkauden seutu on edelleen äkillisen rakennemuutoksen alueena.

Yritykset

Uusia yrityksiä on perustettu alkuvuoden aikana hyvin runsaasti. Yritysten kokonaismäärä on kasvanut edelleen runsaasta eläköitymisestä huolimatta. Yritysten sukupolvenvaihdokset toteutuvat parhaiten suurissa kasvukeskuksissa. Valtaosa perustetuista yrityksistä on hyvin pieniä, toimien pääsääntöisesti myynti- ja palvelualoilla.

Maataloudessa maitoalan vahva investointivauhti alkaa tasoittua. Meneillään olevat suuret investoinnit valmistuvat ja mahdollistavat täysmääräisen tuotannon pääsääntöisesti ensi vuoden aikana. Vastoin valtakunnallista trendiä Pohjois-Savon maidontuotanto jatkaa selvällä kasvu-uralla.

Julkinen sektori

Julkisen sektorin osalta tilanne näyttää edelleen hyvin haastavalta. Työllisyys ja palvelumahdollisuudet uhkaavat heiketä vielä pitkään sektorin vaikean taloustilanteen vuoksi. Julkisen sektorin vaikutukset työllisyyteen ja aluetalouteen ovat Pohjois-Savossa merkittävät sen suuren suhteellisen osuuden vuoksi.

Pohjois-Savon tavoitteena on koulutustakuu, jossa jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan jatkumahdollisuus lukioissa, ammatillisessa koulutuksessa, oppisopimuskoulutuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Sama tavoite on uudessa hallitusohjelmassa yhteiskuntatakuun nimellä. Osana valtiontalouden vakauttamista tehtävät leikkaukset kuitenkin vähentävät aloittajamääriä ammatillisessa koulutuksessa ja ammattikorkeakouluissa niin paljon, että koulutustakuun toteuttaminen näyttää lähivuosina mahdottomalle. Ongelmaa lisää myös ELYjen käytettävissä olevien koulutus- ja työllisyysmäärärahojen raju vähentäminen sekä nuorten työpajojen ja etsivää nuorisotyötä sekä avoimen ammattikoulun rahoittamista uhkaavat leikkaukset.

Väestökehitys

Väestökehitys on kesän 2011 jälkeen kääntynyt nopeaan kasvuun. Alkuvuodesta 2011 on ollut merkkejä talouskasvun hiipumiselle tyypillisestä muuttoliikkeen ja muuttotappioiden vähenemisestä, erityisesti maaseutukunnissa. Lisäksi erityisesti Kuopion alueen työpaikkakasvu, asuntorakentaminen ja vilkas investoiminen ovat vetäneet väestöä seudulle ja väestö kasvaa Kuopion lähiympäristössä keskuksen työpaikkamäärän kasvun vetämänä. Väestökato jatkuu Varkauden seudulla.

Ympäristö ja ilmasto

Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi asetettujen tavoitteiden toimeenpano edellyttää toimenpiteitä energiankäytön tehostamiseksi, uusiutuvan energian käytön lisäämiseksi ja kasvihuonekaasujen vähentämiseksi. Uusiutuvan energian osuutta energiantuotannossa on lisättävä kansallisesti nykyisestä 25 %:sta 38 %:iin, mutta Pohjois-Savossa tavoitteita ei ole vielä asetettu. Ilmastonmuutoksen torjuntatoimenpiteistä huolimatta muutokseen on myös sopeuduttava ja sen aiheuttamiin ääri-ilmiöihin varauduttava riittävin toimenpitein.

Luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttäminen on keskeinen haaste. Pohjois-Savolle tyypillisten metsien, vesien, rantojen ja maatalousympäristöjen ja niiden lajiston säilyttäminen edellyttää muun muassa, ettei arvokkaita luonnonalueita pirstota eikä lajien ja luontotyyppien elinolosuhteita heikennetä.

Pohjois-Savon järvistä valtaosa (77 %) on ekologiselta tilaltaan erinomaisia tai hyviä. Vesien tilassa on alueellisia eroja. Tilaltaan heikentyneet vesistöt keskittyvät lisalmen reitille. Pohjavesien riittävän määrän ja laadun turvaaminen on tärkeää, sillä kuntien vesihuolto perustuu pohjavesivaroihin. Vesienhoitosuunnitelmat sisältävät maakunnan toimijoiden yhteisen näkemyksen koko vesienhoitoalueen vesiensuojelun ongelmista sekä niiden ratkaisukeinoista, joilla vesien tila saavutetaan vuoteen 2015 mennessä.

Kehitysnäkymät vuoteen 2015

Kansainvälinen suhdanne- ja talouskuva on hyvin epäselvä ja epävakaa. Yritysten kilpailukyky on kunnossa ja erityisesti energiateknologia-alan yrityksillä on hyvät markkinanäkymät. Globaali ja EU-maiden taloustilanne ratkaisee yritysten ja työllisyyden kehityksen. Julkisen talouden tiukkuuden vuoksi valtio ja kunnat eivät juuri voi tasoittaa suhdanteita omilla toimillaan ja voimavarat kohdennetaan ensi sijassa yritysten ja viennin pelastamiseen. Kasvava työikäisen väestön poistuma vähentää avoimen työttömyyden kasvua, mutta voi myös vaikeuttaa kasvavien alojen työvoiman saatavuutta.

Maakuntaohjelman seurantaindikaattorit Pohjois-Savon kehitys sekä tavoitteet vuodelle 2014

	2000	2008	2009	2010	Tavoite 2014
Väestö	253 759	248 423	248 182	247 943	247 280
20-34-vuotiaiden nettomuutto (henk.)	-1 103	-347	-290	-334	-200
20-34-vuotiaiden nettomuutto, %-osuus vastaavan ikäisistä	-2,52	-0,84	-0,70	-0,79	-0,48
Nettomuutto; henk.	-1 535	-243	-63	-17	60
Nettomuutto %-osuus väestöstä	-0,60	-0,10	-0,03	-0,01	0,02
Luonnollinen väestönkasvu (%-osuus väestöstä)	-0,07	-0,10	-0,08	-0,09	-0,08
Vanhushuoltosuhte (yli 65-vuotiaat 15-64-vuotiaista, %)	25,5	28,9	29,3	30,2	36,0
BKT; koko maa=100	76,4	82,4			82
BKT, €/asukas	19 521	28 633			33 649
Liikevaihdon kasvu (%)		9,1	-17,0	6,9	8
Aloittaneet yritykset %:na lopettaneista yrityksistä		116,9	114,7		125
Väestön tulotaso (€/asukas)	11280	16143			17 963
Työttömyysaste (työvoimatutkimus)	11,8	7,8	10,8	10,0	9
Työllisyysaste (työvoimatutkimus)	61,3	64,7	62,2	63,7	65
Työpaikat (työvoimatutkimus), 1000 henk.	103	106	102	105	100
Kolmen suurimman toimialan osuus työpaikoista (%)		44,8			46
Tutkinnon suorittaneiden osuus 15-vuotta täyttäneistä (%)	58,2	65,0	65,9		69
Peruskoulun jälkeistä tutkintoa vailla olevat 25-29-vuotiaat (%-osuus koko ikäluokasta)	15,0	13,8	14,2		12,5
T&k-rahoitus, Pohjois-Savon osuus koko maasta (%)	1,9	2,1	2,1		2,7
Yritysten osuus P-Savon t&k-menoista (%)	35,7	41,6	37,0		45
Maaseutuväestön osuus koko väestöstä Pohjois-Savossa	36,9	34,9	34,6	34,4	33,6
Uusiutuvan energian osuus energiankulutuksesta		38,3			40
Sairastavuus Pohjois-Savossa, koko maa=100	120,3	121	120,9		118

2. Maakuntaohjelman toteuttaminen v. 2012-2015

2.1 Edellisen TOTSU:n tavoitteiden toteutuminen v. 2011

Edellisessä toteuttamissuunnitelmassa toiminnan painopisteinä olivat talouden uudistuminen, työvoiman riittävyys ja osaaminen, hyvinvointipalvelut ja hyvinvointi sekä toimiva ja taloudellinen palvelu- ja kuntarakenne sekä saavutettavuus.

Pohjois-Savon liitto on tehnyt maakuntaohjelman arviointia varten sidosryhmille suunnatun haastattelukartoituksen, johon perustuu jäljempänä toimintalinjoittain esitetyt arviot ohjelman toteutumisesta. Yleisesti todetaan, että rahoituksen suuret volyymit toteuttavat melko hyvin maakuntaohjelmassa valittuja keskeisiä kärkialoja ja niiden kehittämistavoitteita, ja että toimintalinjojen sisällöt ovat monelta osalta edelleen ajankohtaisia. Edelleen todetaan, että eri viranomaisten hyväksymästä rahoituksesta 86 % toteuttaa maakuntaohjelman tavoitteita.

TOIMINTALINJA 1 Talouden uudistuminen

Toimintalinjan yleiset painopisteet ovat pk-yritysten kilpailu- ja uudistumiskykyä parantavat palvelut, uusien innovaatioiden löytäminen ja markkinalähtöisten tuotteiden aikaansaaminen, uusyrittysperustannan tukitoimet, yritysten toimitilahankkeet ja maatalouden rakennekehityksen tukeminen.

Mittaus- ja sensoriteknologian kehittäminen (8,8 milj. €), teknologiateollisuuden kilpailukyvyyn lisääminen (10,8 milj. €), lääkeklusteri (n. 5 milj. €), metsäteollisuuden uudistuminen (4,5 milj. €) ja maitotalous (2 milj. €) ovat korostuneet maakuntaohjelman 2011–14 tavoitteita toteuttavassa rahoituksessa ohjelman ensimmäisen toteutusvuoden aikana. Innovaatioympäristöt-kokonaisuus yhdessä teknologiateollisuuden kilpailukyvyyn lisäämisen kanssa ovat saaneet maakuntaohjelman mukaisista kehittämiskokonaisuuksista eniten rahoitusta ja hankeaktiivisuutta aikaan.

Suunnitelluista hankkeista biodieselkoelaitos Varkaudessa ei ole toteutumassa.

TOIMINTALINJA 2 Työvoiman riittävyys ja osaaminen

Toimintalinjan yleiset painopisteet ovat koulutustakuun toteuttaminen ammatillisen toisen asteen koulutuksessa sekä työssä oppimisen ja aikuiskoulutuksen resurssien lisääminen.

Euroopan unionin ESR-rahoituksesta n. 70 % (n. 6 milj. €) on myönnetty maakuntaohjelman toimintalinjaa 2 toteuttavan ESR-ohjelman toimintalinjalle 1 (Työorganisaatioiden, työssä olevan työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden edistäminen). Vastavasti EAKR -rahoituksesta n. 63 % (n. 14,8 milj. €) on myönnetty maakuntaohjelman toimintalinjaa 2 toteuttavalle EAKR-ohjelman toimintalinjalle 2. Rahoitusta on siten suunnattu toimintalinjan tavoitteiden mukaisesti.

Pohjois-Savon ELY-keskus on käynnistänyt kolmea maakuntaa koskevan Itä-Suomen maahanmuuttostrategian laadinnan tavoitteenaan saada se valmiiksi keväällä 2012.

Korkeakouluopiskelijoiden työllistyminen alueelle on ollut ongelmallista. Lisäksi joillakin aloilla koulutuksen vetovoima ei ole ollut riittävä. Tosin Kuopion hammaslääkärikoulutuksen vetovoima on paras kaikista maan oppilaitoksista.

TOIMINTALINJA 3 Hyvinvointipalvelut ja hyvinvointi

Toimintalinjan yleiset painotukset ovat maakunnan sairastavuusindeksin ja taloudellisen huoltosuhteen kehittäminen myönteiseen suuntaan ja väestön ikärakenteen vanhenemiseen varautuminen. Kunnat ovat jatkaneet toimenpiteitään ikääntyneiden palvelurakenteen kehittämiseksi. Hankkeilla on tuettu mm. aktiivista ikääntymistä ja kansansairauksien ennalta ehkäisyä.

Etelä-Savon, Itä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon sairaanhoitopiirit ovat käynnistäneet ISER-valmisteluhankkeen, jonka tarkoituksena on muodostaa sairaanhoitopiirin yhteinen Itä-Suomen sairaanhoitopiiri, joka aloittaisi toimintansa v. 2014. Kaikki em. sairaanhoitopiirien jäsenkunnat ovat tehneet päätöksen osallistua valmisteluhankkeeseen.

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin perusterveydenhuollon ja vanhusten laitoshoidon palveluja tuottava Kysteri liikelaitos on aloittanut hallinnollisesti 1.1.2011, ja palvelujen tuottaminen alkaa 1.1.2012. Hammaslääkärikoulutus on alkanut syksyllä 2010 25 opiskelijan sisäänotolla ja jatkunut syksyllä 2011 40 opiskelijan sisäänotolla.

Kunnat ovat vuoden 2010 aikana vahvistaneet jossain määrin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelitoimintaa uutena palvelujen järjestämistapana (monipalvelumalli), mutta palvelusetelin käyttöalue on Pohjois-Savossa vielä suppea. Palvelujen tuottamisessa ja palvelusetelin käytössä näyttäisi olevan kunnilla ja yrityksillä erilaiset näkemykset. Kunnat näkevät palvelusetelin käyttöönoton tapahtuneen hyvin, kun yritysten mielestä se on tapahtunut ennakoimattomana ja koordinoimattomana. Myös pienten yritysten mahdollisuus osallistua palveluhankintojen kilpailutuksiin on ongelma.

TOIMINTALINJA 4 Toimiva ja taloudellinen palvelu- ja kuntarakenne sekä saavutettavuus

Toimintalinjan yleiset painopisteet ovat tehokkaan, toimivan ja kilpailukykyisen kunta- ja palvelurakenteen selvittäminen, ylikunnallisten toimintojen ja hankkeiden edistäminen, liikennejärjestelmien kehittäminen ja saavutettavuuden parantaminen.

Toimintalinjan tavoitteita palvelujen saatavuuden turvaamiseksi on toteutettu mm. kuntarakenteen muutoksilla. Vuoden 2011 alusta tapahtuneita muutoksia ovat Karttulan liittyminen Kuopioon ja Varpaisjärven liittyminen Lapinlahteen.

Laajakaistayhteyksien rakentaminen on alkanut, ja Rautavaaralla on jo otettu käyttöön nopeat yhteydet, mutta yleisesti laajakaistayhteyksien rakentaminen ei ole käynnistynyt odotetusti. Pohjois-Savon liitto on hyväksynyt riittävästi laajakaistahankkeita toteutettaviksi, mutta viestintävirasto ei ole tehnyt varsinaisia rahoituspäätöksiä. Muiden liikenneyhteyksien kehittämisessä ei ole käynnistetty uusia kehittämishankkeita.

Pohjois-Savon ELY-keskuksen vetämänä on valmistunut luonnos Itä-Suomen yhteiseksi liikennestrategiaksi, ja se on maakunnissa käsittelyssä lausuntojen antamista varten.

Erityisohjelmien ja muiden ohjelmien osuus maakuntaohjelman toteutuksessa

EU-ohjelmat

EU-ohjelmien rahoitusta on myönnetty alkuvuonna erityisesti maakuntaohjelman painotuksiin perustuviin teemoihin. Nämä teemat ovat energia- ja ympäristöteknologia, teknologiateollisuuden uudet suunnittelu- ja tuotantomenetelmät, mittaus- ja sensoriteknikka, hyvinvointialan yritysten tuotteiden ja palveluiden kaupallistaminen sekä liiketoiminnan kehittäminen. Syyskuun 2011 loppuun mennessä EAKR-ohjelman toimintalinjalle 2 (innovatioiden ja verkostoitumisen edistäminen sekä osaamirakenteiden vahvistaminen) puolletuista hankkeista n. 85 % on ollut teemojen mukaisia.

Suurin osa v. 2011 rahoitetuista EAKR-ohjelman kehittämishankkeista on ollut Tekesin rahoittamia t&k-hankkeita. Vuoden aikana toteutetuista investointihankkeista suurimpia ovat olleet Pohjois-Savon liiton tukemat Toivala – uusiutuvan energian oppimislaboratorio, Hammaslääketieteen tutkimus- ja oppimisympäristön varustaminen, Simulaatiokeskuksen kehittäminen Savonia-ammattikorkeakouluun, Pinnoitustekniikan kehittäminen ja investointihanke sekä Molekyylilääketieteen toimintaedellytysten vahvistaminen –hanke. Talouden taantuma hidasti yritystukien kysyntää, mutta vuoden loppua kohden kysyntä on elpynyt.

ESR-rahoitusta on vuoden 2011 aikana ohjattu ennen kaikkea työttömyyden, etenkin rakenteellisen työttömyyden vähentämiseen, yrittäjyyden edistämiseen, innovaatiopolkujen kehittämiseen ja uusien työelämäläheisten oppimiskäytäntöjen kehittämiseen. Näistä esimerkkeinä ovat rakenteellisen työttömyyden vähentämiseen tähtäävät Navitas Rekry, PARTNERI ja Kunnolla ammattiin ja nuorten yrittäjyyden edistämistä tavoitteleva YES-NYT. Innovaatiopolkuja etsitään Uusiutuvan energian osaamisen kehittäminen ja energia-alan täydennyskoulutus –hankkeissa ja uusia työelämäläheisiä oppimiskäytäntöjä Litiumioni akkuteknologian opetuksen ja tutkimuksen kehittäminen –hankkeissa.

EU:n maaseutuohjelmassa suurin osa rahoituksesta on kohdistunut perus- ja erikoismaatalouden kehittämishankkeisiin sekä yritystukiin, joilla on tavoitteena monipuolistaa maaseudun elinkeinorakennetta.

Kuopion seudun osaamiskeskus

Kuopion seudun osaamiskeskus on kansallinen koordinaattori hyvinvointi- ja elämäntieteiden klusterissa sekä jäsenenä terveyden bioklusterissa (Health-Bio), elintarvikekehityksen klusterissa ja ympäristöteknologiaklusterissa. Kuopion seudun OSKE-kokonaisuus vastaa Pohjois-Savon maakuntaohjelman painotuksia.

Osaamiskeskus on vuoden 2011 aikana terävöittänyt profiiliaan ja fokusoinut toimenpiteitään selkeästi asioihin, joissa Kuopion seutu on sekä kansallisesti että kansainvälisesti vahvimmillaan. Toimenpiteitä suunnattiin erityisesti alueen innovaatioympäristöä tukeviin ja kehittäviin monitieteellisiin toimenpiteisiin. Yhtenä läpäisyperiaatteena toiminnassa on ollut keskittyminen turvallisuuteen, niin elintarvike-, lääke- kuin ympäristöturvallisuuteen. Eo. aiheisiin liittyen on käynnistetty erillisselvityksiä, tehty kartoituksia sekä toteutettu Itä-Suomen yliopiston hallinnoimana Pharmaceutical Gateway China/Finland –hanketta, jossa mukana ovat myös Suomen muut terveyden bioklusteriin kuuluvat osaamiskeskukset sekä käynnistetty laaja turvallisuusosaamisen kaupallistamishanke, Human Security Grid. Kuopion seudun aseman vahvistamiseen liittyen käynnistettiin innovaatiokeskittymän kehittämishankkeen laadinta.

Varkaus energiateknologiaklusteriin

Varkaus on yksi Suomen keskeisistä energiateknologian keskittymistä. Alueella sijaitsee suuria kansainvälisiä yrityksiä, mutta myös pienempiä energiateknologia-alan yrityksiä. Seudun osaamista on vahvistettu t&k-toiminnan osalta perustamalla Savonia-ammattikorkeakoulun yhteyteen energiateknologian laboratorio, jossa yritysten kanssa yhteistyötä tekevät myös Lappeenrannan ja Kuopion yliopistojen tutkijat.

Varkauden osaamiskeskusohjelma sai valtioneuvoston (16.12.2010) päätöksellä kansallisen statuksen Energiateknologian osaamiskeskuksena ajalle 1.1.2011-31.12.2013. OSKE-toiminnalla edesautetaan alueella toimivien yliopistojen ja korkeakoulujen tutkimusyksiköiden toiminnan vakiinnuttamista ja tutkimusvolyymin kasvattamista sekä pyritään hyödyntämään mahdollisimman tehokkaasti yliopistojen perustutkimuksen tuottamaa tietoa alueen yritysten hyväksi.

Varkauden energiateknologiasektorilla on tehty viime vuosina yritysinvestointeja mm. NSE Biofuels Oy:n biodieselloelaitokseen sekä European Batteries Oy:n akkutehtaaseen. OSKE-toiminnalla pyritään tunnistamaan uusia vastaavan kaltaisia kasvun mahdollisuuksia tarjoavia teknologioita, yhteistyökumppaneita ja toimintamalleja sekä synnyttämään näihin liittyviä t&k-hankkeita, joilla tuetaan yritysten kasvua ja uuden liiketoiminnan ke-

hittymistä yhteistyössä seudun elinkeinotoimijoiden, yritysten sekä t&k-organisaatioiden kesken.

KOKO-ohjelma (koheesio- ja kilpailukykyohjelma)

Pohjois-Savossa on toteutettu kolmea KOKO-ohjelmaa. Kuopion seudun ohjelma on alueellisesti laajin ja siihen kuuluvat Kuopion seutukunnan lisäksi Koillis-Savon ja Sisä-Savon seutukunnat. Keskeisimpiä toteutuskohteita ovat olleet Kuopion seudun toiminnallisen rakennemallin laatiminen sekä palveluyhteistyön kehittäminen. Sisä-Savossa on painopisteenä ollut elintarvikekehitys ja Koillis-Savossa erityisesti matkailuyhteistyön kehittäminen.

Ylä-Savon KOKO-ohjelmassa on kehitetty yrityspalvelujen yhden luukun palveluja, elinkeinostrategian mukaista viestintää sekä alueellisia verkostopalveluja.

Varkauden seudun KOKO-ohjelmaan on kuulunut myös Pieksämäen seutu Etelä-Savon maakunnasta. Painopisteenä on ollut kuntien yhteisen palvelutuotannon kehittäminen ja seudun houkuttelevuuden vahvistaminen.

Alueellistamishankkeiden toteutuminen

Hallitusohjelmassa otetaan kantaa alueellistamiseen siten, että "Valtion toimintojen alueellistamisen laatua ja kustannustehokkuutta arvioidaan. Arvioinnin perusteella alueellistamista voidaan jatkaa kokonaistaloudellisin perustein toimintojen uudelleenorganisoinnin tai uusien toimintojen perustamisen yhteydessä."

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea aloitti toimintansa 1.11.2009. Alueellistamispäätöksen mukaan Fimean toiminnot olisivat siirtyneet vaiheittain Kuopioon vuoteen 2014 mennessä. Fimea ilmoitti aiemmin noudattavansa voimassaolevaa toimintojen ja vakanssien siirtymissuunnitelmaa ja ottavansa toimitiloja käyttöön vaiheittain Kuopiossa. Kuopiossa oli v. 2011 (lokakuu) 44 työntekijää. Vuoden 2012 aikana olisi alkuperäisen siirtymissuunnitelman mukaan ollut tarkoituksena noin 70-80 työntekijän siirtyminen Kuopioon. Laboratorion siirtyminen on suunnitelmassa avoin.

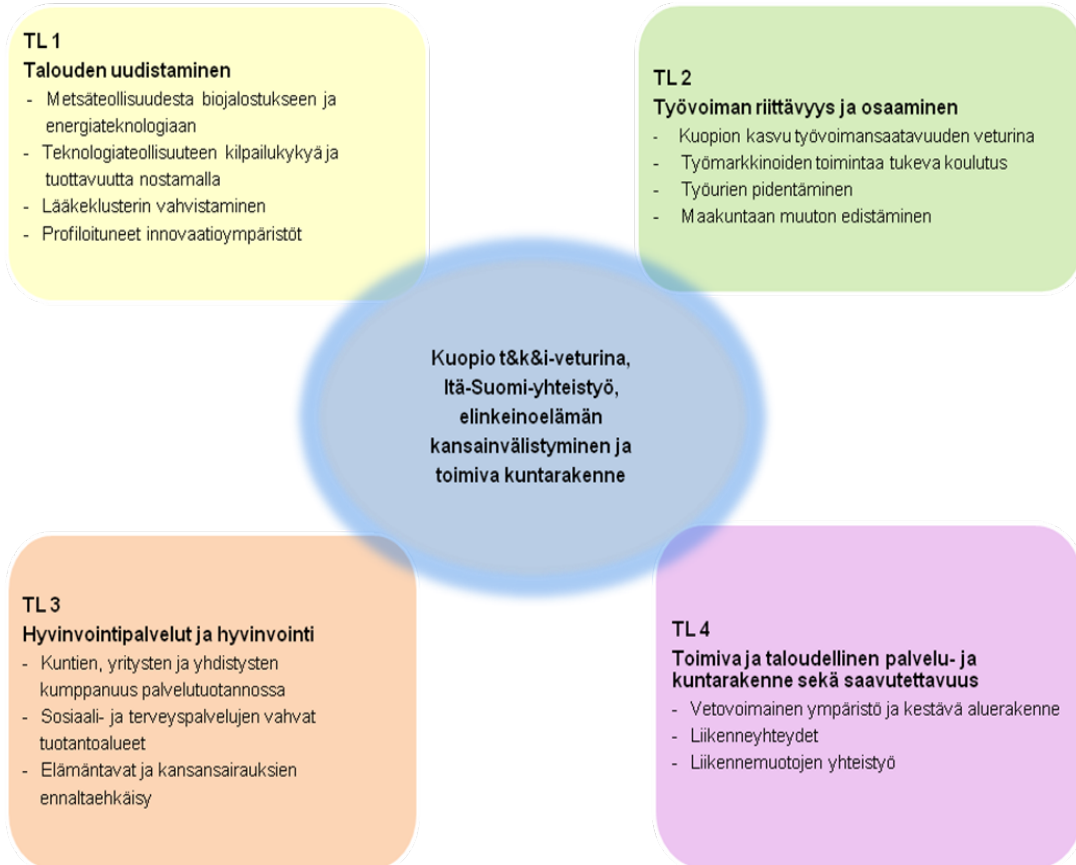
Sosiaali- ja terveystieteiden ministeri Paula Risikko antoi Fimean johdolle tehtäväksi yhdessä henkilöstön kanssa laatia ehdotuksensa siitä, kuinka Fimean toiminta ja lääkevalvonta turvataan. Johto ja henkilöstö esittivät, että henkilökunnan siirtymissuunnitelmasta luovutaan. Vaihtoehtoksi esitettiin pysyvien aluetyöpaikkojen luomista Helsinkiin, Ouluun, Tampereelle ja Turkuun.

Fimean osalta on sovittu, että alueellistamispäätöstä ei pureta ja Kuopio pysyy Fimean pääpaikkana. Sen sijaan alueellistamisen takaraja siirtyy vuoteen 2018. Viraston kaikki uudet virat perustetaan Kuopioon, ja avoimeksi tulevat uudet virat siirretään Kuopioon. Filiaaleja ei ministerin mukaan perusteta, vaan kysymys on etätöiden mahdollistamisesta. Ministerin mukaan 20 työpaikan laboratorion sijainti on vielä ratkaisematta.

Aiemmin on päätetty suuruusluokaltaan 15-17 työpaikan alueellistamisesta THL:n Kuopion toimipisteeseen. THL on päättänyt sisäisesti, että pienimuotoista alueellistamista tapahtuu Turkuun ja Ouluun, mutta tällä hetkellä ei ole suunnitelmia alueellistamisesta Kuopioon.

2.2 Toiminnan painopisteet ja keskeiset hankekokonaisuudet v. 2012-2015 maakuntaohjelman toimintalinjoittain

Pohjois-Savon maakuntastrategiaan perustuvan maakuntaohjelman sisältö esitetään tiivistetysti seuraavassa kuviossa.

Seuraavina neljänä vuotena kehittämisponnisteluja sekä rahoitusta niin EU:n, valtion, kuntien kuin yksityistäkin rahoitusta suunnataan seuraavilla sivuilla esitettyihin painopisteisiin. Painopistevalinnat perustuvat maakuntaohjelman linjauksiin, maakunnan tämän hetkisiin haasteisiin sekä kasvu- ja kehitysmahdollisuuksiin.

Tuettavan toiminnan osalta valintaa on tehtävä entistä kriittisemmin, sillä EU-rahoituksen osalta tuen määrä laskee vuoteen 2013 voimakkaasti. Uuden ohjelmakauden tukitasosta taas ei ole tietoa. Samoin hallituksen esittämät voimakkaat leikkaukset EAKR- ja ESR-ohjelmien valtion vastinrahaan (koko Suomessa 30 M€ v. 2012) sekä keskeiseen maakunnan rahoitusinstrumenttiin, maakunnan kehittämisrahaan (leikkausesitys 60 %), aiheuttavat haasteita maakuntaohjelman tavoitteiden toteuttamiselle.

TL1 Talouden uudistuminen

Toimintalinjan tavoitteena on uudistaa Pohjois-Savon taloutta ja yritystoimintaa innovoinnin, teollisuuden ja palveluiden tuottavuuden nousun sekä elinkeinoelämää palvelevien osaamiskeskittymien ja oppimisympäristöjen vahvistamisella. Kehitettävät innovaatio- ja osaamiskeskittymät ovat (1) energiateknologia, biopolttoaineet, biojalostus ja uusi mekaaninen puunjalostus (2) teknologianteollisuuden tuottavuus, (3) lääkeklusteri, (4) hyvinvointipalvelujen uudistamista tukeva käytännön tutkimus- ja kehitystyö, (5) maidontuotannon, jalostuksen ja tuotekehitys sekä (6) kaikilla aloilla tuottavuutta nostava mittaus- ja sensoriteknikka.

Maakunnassa on nähtävissä myönteistä kehitystä läpi eri toimialojen, mikä näkyy myös investointisuunnitelmien käynnistymisenä. Rakentamisen vaikutus on ollut erittäin positiivinen ja kaupparakentamisen osalta poikkeuksellisen runsas, erityisesti Kuopion seudulla. Voimakas kaupparakentaminen on luonut myönteisen vaikutuksen kaupan vetovoimalle koko Itä-Suomessa.

Uusia yrityksiä on perustettu alkuvuoden aikana runsaasti. Täten yritysten kokonaismäärä on kasvanut edelleen runsaasta eläköitymisestä huolimatta. Jatkajia luopuville yrittäjille löytyy parhaiten suurimmilla paikkakunnilla. Valtaosa perustetuista yrityksistä on hyvin pieniä, toimien pääsääntöisesti myynti- ja palvelualoilla.

Yksi maakunnan elinkeinoelämän keskeisistä haasteista on yritysten alhainen kansainvälisen liiketoiminnan taso. Joko satunnaista tai systemaattista vientiä harjoittaa ainoastaan n. 200 maakunnan yritystä. Niistä selvästi alle 100 hakee määrätietoisesti kasvua kansainvälisiltä markkinoilta. Verrattaessa Pohjois-Savon tilannetta muihin maakuntiin, vientiyritysten määrän suhteellinen osuus on maan kolmanneksi heikoin ja selvästi keskimääräistä tasoa heikompi. Myös kasvuyritysten määrä Pohjois-Savossa on alle maan keskiarvon. TEM:n Kasvuyrityskatsauksen 2011 mukaan Pohjois-Savossa on kasvuyrityksiä alle kolme prosenttia yrityskannasta.

Maataloudessa maitoalan vahva investointivauhti alkaa tasoittua. Meneillään olevat suuret investoinnit valmistuvat ja mahdollistavat täysimääräisen tuotannon pääsääntöisesti ensi vuoden aikana. Vastoin valtakunnallista trendiä Pohjois-Savon maidontuotanto jatkaa selvällä kasvu-uralla.

Toimintalinjan yleiset painopisteet ovat:

- Pk-yritysten kilpailu- ja uusiutumiskykyä sekä kansainvälistymistä parantavat palvelut ja hankkeet (*P-S ELY-keskus, Finnvera, P-S liitto, kunnat, yritykset*)
 - veturiyrityksiin kytkeytyvien alihankintaverkostojen vahvistaminen
 - yritysten tuottavuuden parantaminen uusien tuotantovälineiden käyttöönotolla ja tuotantotapojen tehostamisella sekä kilpailukyvyyn vahvistaminen yritysverkostojen avulla
- Uusien innovaatioiden löytäminen ja sitä kautta uusien markkinalähtöisten tuotteiden aikaansaaminen eri osaamisaloja yhdistämällä (*P-S ELY-keskus, P-S liitto, oppilaitokset, yritykset*)
- Uusyrityksperustannan tukitoimenpiteet (*P-S ELY-keskus, Finnvera*)
- Yritysten toimitilahankkeet, myös kun kunta tai kiinteistöyhtiö on ylläpitäjänä (*P-S ELY-keskus, P-S liitto, kunnat, yritykset*)
 - tuetaan mm. rakennemuutoksen seurauksena tyhjiksi jääneiden tilojen kunnostamista uusiin käyttötarkoituksiin
- Maatalouden rakennekehityksen tukeminen tavoitteena kilpailukykyiset maatilat ja tuottavuuden nousu, painoalana maitotalous sekä ympäristö- ja energiaosaamisen hyödyntäminen karjataloudessa (mm. lietteet) (*P-S ELY-keskus, maatilayritykset*)

METSÄTEOLLISUUDESTA BIOJALOSTUKSEEN JA ENERGIA TEKNOLOGIAAN

- Varkauden energiateknologian keskittymän ja sen yritys yhteistyön vahvistaminen (*P-S liitto, P-S ELY-keskus, kunnat, Savonia-amk, tutkimuslaitokset, yliopistot, yritykset*)
 - yrityksiä palvelevan energiateknologian t&k-ympäristön vahvistaminen sekä bioenergian raaka-aineiden ja polttoaineiden kehittäminen
 - puun biojalostuksen tutkimus- ja tuotantoresurssien vahvistaminen yliopisto-, ammattikorkeakoulu-, tutkimuslaitos- ja yritys yhteistyönä
- Puun uusien korjuumenetelmien kehittäminen sekä metsäraaka-aineen uusien käyttömahdollisuuksien tukeminen mm. rakentamisessa, komposiiteissa, puuelementeissä ja muissa puu-

tuotteissa sekä elintarvike- ja lääketeollisuudessa (*P-S ELY-keskus, P-S liitto, Finnvera, yritykset sekä yliopistot ja tutkimuslaitokset*)

- tutkimus- ja kehittämistoiminta, yrityspuustanta

TEKNOLOGIATEOLLISUUTEEN KILPAILUKYKYÄ

- Teknologiateollisuuden maakunnallisen verkottuneen osaamiskeskittymän vahvistaminen ja teollisuuden kilpailukykyyn parantaminen uusilla tuotanto- ja tuoteratkaisuilla (*P-S liitto, P-S ELY-keskus, kunnat, oppilaitokset, yliopistot ja tutkimuslaitokset sekä yritykset*)

LÄÄKEKLUSTERIN VAHVISTAMINEN

- Vahvistetaan edelleen lääkealan tuotekehitysympäristöä Savilahden tiedepuistossa (*P-S liitto, P-S ELY-keskus, I-S yo, tutkimuslaitokset, yritykset*)
- Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen (Fimea) t&k-ympäristön tukeminen ja keskuksen alueellisen vaikuttavuuden lisääminen (*P-S liitto, P-S ELY-keskus, STM, kunnat, yritykset*)
 - Fimean roolin vahvistaminen kansainvälisessä lääkealan turvallisuuskeskusverkostossa, erityisosaamisalana hoidon vaikuttavuuden arviointi
 - tuetaan kv-lääkeyritysten etabloitumista Kuopion seudulle

PROFILOITUNEET INNOVAATIOYMPÄRISTÖT

- Vahvistetaan Kuopion asemaa kansainvälisenä innovaatiokeskittymänä:
 - Kuopion seudun laaja-alaisen turvallisuusosaamisen hyödyntäminen liiketoiminnaksi (*P-S liitto, P-S ELY-keskus, I-S yo, Savonia-amk, Kriisinhallintakeskus, yritykset*)
 - VTT:n toimintojen vahvistaminen Kuopiossa, erityisesti ravitsemus- ja terveellisyysosaamisessa (*P-S liitto, P-S ELY-keskus, valtio, yritykset*)
 - Eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutuksen järjestäminen ja eläinsairaalan rakentaminen Pohjois-Savoon (*I-S yo, Helsingin yo, Savonia-amk, Y-S ammattioppilaitos, P-S liitto, P-S ELY-keskus, kunnat, OKM*)
 - Savilahden kampuksen elinkeinoelämää tukevan oppimis-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioympäristön (OIS-keskuksen) kehittäminen (*P-S liitto, P-S ELY-keskus, kunnat, Savonia-amk, I-S yo*)
 - OIS-keskus käsittää huipputeknologiaa hyödyntävän terveysalan simulaatio-osaamiskeskuksen, joka mahdollistaa hoito- ja asiakastilanteiden simuloinnin; tilaa voidaan hyödyntää hyvinvointipalvelujen yksityisten ja julkisten tuottajien opetus- ja testausympäristönä
- Pohjois-Savon maito- ja elintarviketalouden osaamiskeskittymän vahvistaminen (*P-S liitto, P-S ELY-keskus, kunnat, I-S yo, Savonia-amk, muut oppilaitokset, yritykset*)
 - ravitsemusosaamisen ja uusien bioraaka-aineiden hyödyntäminen elintarviketuotannossa
 - elintarvikejalostuksen t&k-kehitysympäristön vahvistaminen Savonia-ammattikorkeakoulussa ja Itä-Suomen yliopistossa
- Maakunnan matkailukeskittymien vahvistaminen, painopisteenä Tahkovouri ja sen verkottuminen muihin matkailukeskuksiin (*P-S liitto, P-S ELY-keskus, kunnat, yritykset*)
 - matkailukeskusten kansainvälistyminen ja yhteismarkkinointi

TL 2 Työvoiman riittävyys ja osaaminen

Työvoiman osaaminen ja saatavuus ovat kriittisiä menestystekijöitä Pohjois-Savossa. Saatavuutta parannetaan nostamalla työhön osallistuvuutta parantamalla osaamista ja hyvinvointia, takaamalla koulutuspaikka (OKM:n ja valtiontalouden vakauttamisen antamissa puitteissa), lisäämällä työharjoittelua, työssä oppimista ja aikuis-koulutusta, lisäämällä Kuopion kasvua ja alueen vetovoimaa työikäisen väestön saamiseksi muualta sekä kohdistamalla koulutusta työmarkkinoiden tarpeiden mukaisesti. Työvoiman tuottavuutta parannetaan työntekijöiden ammatillista osaamista kehittämällä sekä johtamista ja työyhteisöjä kehittämällä.

Syksyllä 2011 maailmantalouden näkymät olivat hyvin epäselvät ja huoli uudesta taantumasta on kasvanut. Yritysten talous- ja kysyntänäkymät ja niihin pohjautuvat arviot lähivuosien työvoimatarpeesta vaihtelevat suuresti eri aloilla. Esimerkiksi polttamiseen perustuva energiateknologiasa jo tehdyt kaupat pitävät kapasiteetin korkealla tasolla ainakin vuoteen 2015 saakka ja monet konepajat kärsivät pulaa työvoimasta mm. Ylä-Savossa. Toisaalta julkisen talouden ja rakentami-

sen sekä monien alihankkijoiden ja kotimarkkinateollisuuden odotukset ovat paljon heikommät. Terveystenhoidossa ja sosiaalityössä työvoiman tarjonta ei tahdo riittää edes alan suurissa koulutuskaupungeissa.

Ikärakenteen ja väestön poismuuton vuoksi työvoiman poistuma on suurempaa kuin nuorten tulo työmarkkinoille. Maakunnassa on varauduttava yhtä aikaa työvoimapulaan ja väliaikaisesti kohoavaan työttömyyteen tai ainakin työvoiman kysynnän hiipumiseen. Nuorten syrjäytyminen ammatillisesta koulutuksesta tai muista ammattipätevyyden tarjoavista väylistä on estettävä eli pystyttävä toteuttamaan koulutustakuu laaja-alaisella yhteistyöllä. Tätä vaikeuttavat ammatillisen toisen asteen ja ammattikorkeakoulun opiskelijamäärien leikkaukset sekä muiden täydentävien koulutuspolkujen kuten työvoimakoulutuksen rahoituksen vähentyminen. Työvoiman ikääntyessä sekä työelämän laadun että tuottavuuden aiempaa voimallisempaan kehittämiseen tulee kiinnittää huomiota.

Toimintalinjan yleiset painopisteet ovat:

- Toteutetaan työmarkkinoiden kysynnän mukaisesti koulutustakuu ammatillisen toisen asteen koulutuksessa (*oppilaitokset, kunnat, P-S liitto*)
 - koulutustakuun toteuttaminen edellyttää riittävät resurssit ammatilliselle toiselle asteelle ja ammattikorkeakouluun; OKM:n suunnittelema nopea aloittajamäärien leikkaus Itä-Suomesta vaarantaa tavoitteen saavuttamisen
- Varaudutaan ammattikorke- ja yliopistokoulutuksen rakennemuutokseen
- Työssä oppimisen ja aikuiskoulutuksen resursseja tulee lisätä, jotta turvataan työvoiman saatavuus, parannetaan tuottavuutta ja pidennetään työuria (*P-S ELY-keskus, oppilaitokset, työnantajat*)

TYÖMARKKINOIDEN TOIMINTAA TUKEVA KOULUTUS

- Työvoiman kysynnän ja koulutustarjonnan kohtaantoa parannetaan maakunnallisella ennakoinnilla yhteistyössä ELY-keskuksen, oppilaitosten ja työmarkkinaosapuolten kanssa. (*P-S liitto, P-S ELY-keskus, oppilaitokset, työmarkkinaosapuolet*)
 - koulutusresurssien mitoitus työvoiman kysyntää vastaavasti (ammattillisen koulutuksen resurssileikkaukset vaikeuttavat tavoitteen saavuttamista)
 - ennakointityön ja ennakointiyhteistyöverkon vakinaistaminen

KUOPION KASVU TYÖVOIMAN SAATAVUUDEN VETURINA JA MAAKUNTAAN MUUTON EDISTÄMINEN

- Parannetaan maakunnan tunnettuutta ja vetovoimaa Kuopio-vetoisella maakunnallisella markkinointihankkeella (*Kuopio, P-S liitto, kunnat, P-S ELY-keskus, oppilaitokset, yritykset*)
- Käynnistetään Pohjois-Savossa maakuntatasoisen toimintamallin luominen osaavan ulkomaisen työvoiman saamiseksi alueelle ja kansainvälisen rekrytoinnin tehostamiseksi. Tavoitteena on saada aikaan työnantaja kokonaisvaltaisesti palveleva kansainvälinen rekrytointi- ja kotoutumismalli. (*P-S ELY-keskus, yritykset*)
- Edistetään työperusteista maahanmuuttoa kohdennettuna työvoiman saatavuusvaikeuksista kärsiville aloille sekä järjestetään toimivat kotouttamispalvelut (*P-S ELY-keskus, kunnat*)
- Edistetään koulutuksen kansainvälistymistä ja monikulttuurisuutta, lisätään opiskelijoiden kansainvälisyysvalmiuksia (*P-S ELY-keskus, kunnat, oppilaitokset*)

TYÖURIEN PIDENTÄMINEN

- Tuetaan koulupudokkuutta ehkäiseviä toimenpiteitä, mm. uusia toimintatapoja ammatillisessa koulutuksessa (mm. tuettu oppisopimus, avoin ammattiopisto, viranomaisten tiivis yhteistyötukitoimissa) (*kunnat, oppilaitokset, P-S ELY-keskus*)
- Parannetaan nuorten vastavalmistuneiden työllistymistä (*P-S ELY-keskus, kunnat, oppilaitokset, yritykset*)
- Tuetaan toimenpiteitä työikäisten työhön osallistuvuuden nostamiseksi: työhyvinvointi, työvoiman ammatillinen osaaminen, työtapojen joustavuus (*P-S ELY-keskus, kunnat, yritykset*)

TL 3 Hyvinvointipalvelut ja hyvinvointi

Väestön hyvinvoinnin taso on heikko, mikä näkyy erityisesti yli 40-vuotiaiden alhaisena työhön osallistumisena, sairastavuutena ja suurena sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeena. Hyvinvointia on nostettava sosiaali- ja terveyspalvelujen kantokyvyn ja työvoiman tarjonnan turvaamiseksi. Keinoja kansansairauksien vähentämiseksi ovat terveyden edistämisen priorisointi ja varhainen puuttuminen ongelmiin, terveellisten elämäntapojen ja kulttuurin edistäminen sekä tutkimustiedon siirtäminen käytännön toimenpiteiksi. Sosiaali- ja terveyspalveluja tehostetaan edistämällä palvelujen monituottajamalleja, kokonaisvaltaista ohjausta, palveluyrittäjyyttä, asiakaskeskeisyyttä ja palvelu- ja kuntarakennemuutosta. Kuopion osaamiskeskittymän roolia käytännönläheisenä hyvinvointipalvelujen kehittäjänä vahvistetaan.

Pohjois-Savon ns. ikävakioitu sairastavuusindeksi oli v. 2009 120,9 (koko maa=100). Maakunnan eri alueilla tilanne on hyvin erilainen sairastavuusindeksin vaihdellessa Siilinjärven 104,3:sta Rautavaaran 161,3:een. Myönteistä kehitystä on kuitenkin tapahtunut edellisvuodesta, jolloin kokonaisindeksi oli 121,4. Sosiaalista hyvinvointia kuvaavaa toimeentulotukea sai v. 2009 Pohjois-Savossa 8,5 % asukkaista, kun vastaava koko maan luku oli 7,1 %. Pohjois-Savon väestön hyvinvoinnin tila on siten hyvin ongelmallinen.

Pohjois-Savon kuntataloudessa sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannukset ovat 2000-luvulla kohonneet jopa nopeammin kuin kuntien muut toimintakulut. V. 2009 sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset olivat 3 188 € /asukas. Paine sosiaali- ja terveystoimien kasvuun kasvaa edelleen erityisesti vanhenevan väestörakenteen myötä. Maakunnassa oli v. 2010 noin 23 700 75 vuotta täyttäneitä henkilöä, 9,6 % väestöstä. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan vastaavanikäisiä henkilöitä olisi Pohjois-Savossa v. 2030 noin 41 800, 17,2 % väestöstä.

Toimintalinjan yleiset painopisteet ovat:

- Maakunnan sairastavuusindeksin ja taloudellisen huoltosuhteen kehittäminen myönteiseen suuntaan (*kunnat, kuntayhtymät*)

ELÄMÄNTAVAT JA KANSANSAIRAUKSIEN EHKÄISY

- Väestön ikärakenteen vanhenemiseen liittyvät toimenpiteet, mm. ikääntyneiden toimintakyvyn säilyttäminen sekä kodissa asumista tukevat palvelut ja toimintatavat (*kunnat, kuntayhtymät, järjestöt, yritykset*)
- Nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisy monisektorisella yhteistyöllä (sosiaali- ja terveystoimi, työllisyys, koulutus ja nuorisotoimi) (*kunnat ja kuntayhtymät, P-S ELY-keskus, STM, OKM, oppilaitokset*)
- Terveellisiä elämäntapoja ja terveyttä edistävät käytännöt, erityisesti työhyvinvoinnin kehittäminen. (*STM, P-S ELY-keskus, kunnat ja kuntayhtymät, yritykset, P-S liitto, I-S yo, työterveys-huollon organisaatiot*)

KUNTIEN, YRITYSTEN JA YHDISTYSTEN KUMPPANUUS PALVELUTUOTANNOSSA SEKÄ PALVELUJEN VAHVAT TUOTANTOALUEET

- Monipalvelumallien sekä palveluntuottajien hintatietoisuuden ja kustannustehokkuuden kehittäminen (*P-S liitto, P-S ELY-keskus, STM, kunnat ja kuntayhtymät, SITRA, yritykset, I-S yo, Savonia-amk*)
 - hyvinvointipalveluja järjestävien kuntien ja kuntayhtymien palvelustrategioita ja toimintatapoja kehitetään siten, että muodostuu julkisten, yksityisen ja järjestöjen monituottajamalleja. Kehitetään kilpailutusosaamista ja yksityisten palveluntuottajien verkostoja kustannustehokkaasti.
- Hyvinvointitekнологia- ja hyvinvointipalveluyrittäjyyden kehittäminen sekä terveydenhuollon teknologian hyödyntäminen (*P-S ELY-keskus, I-S yo, Savonia-amk, sairaanhoitopiiri, KYS, kunnat, tutkimus- ja oppilaitokset, yritykset, järjestöt*)
- Hyvinvointipalvelujen johtamisen ja palvelujen järjestämisen rakennemuutoksen tukeminen (*kunnat ja kuntayhtymät, I-S yo, Savonia-amk, Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus*)

TL 4 Toimiva ja taloudellinen palvelu- ja kuntarakenne sekä saavutettavuus

Hyvin toimiva yhteysverkko ja viihtyisä elinympäristö ja riittävät palvelut vaikuttavat elinkeinoelämän ja maakunnan kilpailukykyyn. Toimintalinjan tavoitteena on turvata kestävä aluerakenteen kehittäminen, Pohjois-Savon nopea juna- ja lentoliikenteen saavutettavuus sekä turvalliset tiestön pitkittäis- ja poikittaisyhteydet maakunnassa ja sen ulkopuolelle. Tavoitteena on myös turvata maatalouden ja bioenergian tarvitsemat liikenneyhteydet. Henkilöliikenteen palvelukykyä kehitetään matkakeskuksen avulla. Pääosa liikenneinfrastrukturalta tulee rahoittaa valtion budjettivarojen kuten muissakin maakunnissa. Tarkoituksenmukainen aluerakenne ja luonnonvarojen kestävä käyttö parantavat Pohjois-Savon kilpailukykyä.

Asutus on taajamoitunut viitostievyöhykkeellä ja maaseudun asutus harventunut viimeisten vuosikymmenten aikana Pohjois-Savossa. Aluerakenne on tiivistynyt Kuopion seudulla. Vesihuoltohankkeet ovat edistäneet yhdyskuntataloudellista rakentamista, turvanneet hyvälaatuisen käyttöveden saannin ja vähentäneet veden pilaantumisongelmia.

Valtakunnan tasolla tehdyt liikenneverkon kehittämistä koskevat pitkän aikavälin ratkaisut ja ennakkoarvioinnit (Hepi-rata, TEN-verkko) eivät tue Itä-Suomen tavoitteita. Tämän vuoksi maakunnan tasolla liikenneverkon kehittämisessä on nostettu korostetusti esille Pohjois-Savon saavutettavuuden parantaminen ja elinkeinoelämän kilpailukykyyn turvaaminen.

Etelä-Suomi satamineen ja pääterminaaleineen on Pohjois-Savon näkökulmasta sekä raide- että tieliikenteen lähteville ja saapuville kuljetuksille tärkein sekä merkitykseltään kasvava kuljetussuunta. Pohjois-Savon kilpailukyky ja saavutettavuus onkin Kuopion lentoaseman ohella ennen kaikkea VT5:n, VT9:n ja Savon radan varassa. Keskeiset Pohjois-Savon liikennejärjestelmään liittyvät ongelmat ovat Savon radan turvallisuusriskit, hidas junayhteys Helsinkiin, VT5:n puutteellinen turvallisuus ja välityskyky sekä logistiikan korkeat kustannukset. Maakunnan sisäisen joukkoliikenteen ongelmana ovat vahvasti supistuvat joukkoliikenteen ostomäärärahat.

Toimintalinjan yleiset painopisteet ovat:

- Tehokkaan, toimivan ja kilpailukykyisen kunta- ja palvelurakenteen selvittäminen (*P-S liitto, kunnat*)
- Ylikunnallisten toimintojen ja hankkeiden edistäminen (*kunnat, P-S ELY-keskus, P-S liitto*) mm. yhdyskuntatekniikka, vesiluonnon hoito, joukkoliikenne, kehittämisvyöhykkeet ja energiatarveselvitykset kaava-alueilla
- Itä-Suomi-yhteistyö liikennejärjestelmien kehittämisessä ja joukkoliikennestrategian toteuttamisessa (*I-S maakunnan liitot, P-S ELY-keskus*)
- Saavutettavuuden parantaminen Helsinkiin ja Pietariin
- Pääverkkojen ohella huolehditaan poikittaisliikenteen toimivuudesta

VETOVOIMAINEN YMPÄRISTÖ JA KESTÄVÄ ALUERAKENNE

- Laajakaistaverkon rakentaminen koko maakuntaan, toteutus 2010-2014 (*P-S ELY-keskus, LVM, kunnat, P-S liitto, yritykset*)
- Itä-Suomen jätteen energiakäytön toteuttaminen Pohjois-Savossa (*jätehuoltoyritykset, yritykset*)
- Vesistöjen ja valuma-alueiden kunnostus, vesihuoltohankkeet (*P-S ELY-keskus, kunnat, vesihuoltolaitokset*)

LIIKENNEYHTEYDET

- Savonradan nopeustason nosto maakunnan eteläraja-Suonenjoki-välillä (*P-S liitto, Livi*)
- Itä-Suomen pääliikennekentän, Kuopion lentoaseman, toimintojen monipuolistaminen (*Finavia, Kuopio, P-S liitto, yritykset*)

LIIKENNEMUOTOJEN YHTEISTYÖ

- Joukkoliikenteen palvelutason turvaaminen (*P-S ELY-keskus, kunnat*)
- Itä-Suomen logistiikkakeskuksen valmistelu (*Kuopio, Livi, P-S liitto, yritykset*)

2.3 Äkillisille rakennemuutosalueille kohdistettavat erityistoimenpiteet

Valtioneuvosto on nimennyt Pohjois-Savosta rakennemuutosalueiksi Varkauden seutukunnan vuoden 2011 loppuun ja Koillis-Savon vuoden 2010 loppuun. VN jatkoi kesällä 2010 Varkauden seutukunnan määräaikaa vuodella. Varkauden seutukunnan rakennemuutosasemaan haetaan jatkoaikaa vuodelle 2012, koska seutukunnalla tyhjenevien 150.000 m² tilojen uusi käyttö on edelleen ratkaisematta, energiateknologian kehittämis- ja koulutuspuiteissa on kehittämistarpeita, uusien yritysten perustaminen ja alueelle houkuttelu tarvitsevat tukea sekä edelleen korkea työttömyys ja väestökato ratkaisuja.

Varkaudessa on tyhjenemässä 137.550 m² teollista tilaa, jonka käyttöönotto vaatii arviolta 70-150 M€:n saneeraukset. Leppävirralla tyhjenee 13.000 m²:n teollisuustilat. Suuri osa tyhjenevistä Stora Ensolta vapautuvista tiloista on otettavissa uuteen käyttöön aikaisintaan kesällä 2012 paperikoneiden purkamisen ja tilojen kunnostamisen vaatiman ajan vuoksi. Tästä syystä ja yrityshankinnan tarvitseman ajan vuoksi Varkauden seutukunnan rakennemuutosalueen aikaa tulee jatkaa vuoden 2012 loppuun.

Koillis-Savossa Juankoski menetti 200 teollista työpaikkaa vuoden 2008 lopussa Stromsdal Oy:n konkurssin vuoksi. Jatkaja tehtaalle löytyi keväällä 2011 ja rakennemuutoksen hoito ja kunnan sitkeys lopulta saavutti hyvän tuloksen: kaikki alun perin menetetyt työpaikat saatiin korvattua käynnistyneessä kartonkitehtaassa ja muissa yrityshankkeissa. Juankosken työttömyys on laskenut koko maan keskitason alapuolelle ja kunta on saanut muuttovoittoa.

Kaudella 2008-syysy 2011 Pohjois-Savon rakennemuutosalueet ovat saaneet erillisrahoitusta yhteensä 23 M€, 14 % koko maassa jaetusta rahoituksesta. Varkauden seudulle rahoituksesta kohdistettiin 17 M€ ja Koillis-Savoon 6 M€. Rahoituksesta kansallista yritystukea oli 12,3 M€ ja EAKR-yritystukea 3,3 M€, työllisyysperusteista investointitukea 3,3 M€ (EAKR ja kansallinen), EAKR-hankkeita 1,1 M€ ja ESR-hankkeita 2,7 M€. Saadusta rahoituksesta on vielä käytettävissä yritysten kehittämiseen 4,4 M€ ja työllisyysperusteisiin investointeihin 0,1 M€. Rakennemuutosrahoituksella on rahoitettu 53 yritystä, joista uusia oli 15. Rahoituksen päätösvaiheen arvion mukaan työpaikkoja hankkeissa on syntynyt Koillis-Savossa 179 ja Varkauden seudulla 275. Rakennemuutoksen lievittämiseksi on rahoitettu kaikkiaan 12 elinkeinopolitiikan ja työllisyyden hoidon hanketta, seitsemän energiateknologian kehittämishanketta ja kolme yritysalueiden kunnallistekniikan hanketta.

Varkauden seudulla rakennemuutoksen hoidon kokonaisuudet ovat:

- yrityshankkeet, energiateknologian kehitysympäristö ja tutkimusresurssit
- osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen
- tyhjenevät yritystilat
- irtisanottujen työllistäminen
- alueen muu vetovoima ja yhteistyö.

2.4 Erityisohjelmien ja muiden ohjelmien osuus maakuntaohjelman toteutuksessa

Pohjois-Savossa toteutettavilla EU-ohjelmilla ja kansallisilla erityisohjelmilla tuetaan maakuntaohjelman toteutumista. Maakuntasuunnitelman strategiset suuntaviivat ja sen hetkisen maakuntaohjelman painopisteet on huomioitu erillisohjelmia ja muita ohjelmia laadittaessa. Uudistuneen maakuntasuunnitelman ja -ohjelman myötä em. ohjelmia suunnataan siten, että niillä pystytään tukemaan myös maakuntaohjelman uudistuneita painopisteitä.

Maakuntaohjelman tavoitteiden toteutuminen hankaloituu, mikäli hallituksen esittämät budjettileikkaukset toteutuvat. Hallituksen esitys EAKR- ja ESR-ohjelman valtion vastinrahan leikkaamisesta 30 M€:lla/v koko maassa tarkoittaa, että vastaava määrä kuntarahaa tulisi saada hankkeisiin. Tämä ei ole mahdollista, sillä esim. Pohjois-Savossa kuntarahaa kertyy erityisesti EAKR:n TL 3:lla, joka on käytännössä jo varattu. Tulevina vuosina rahoituksen painopiste on TL:lla 1, yritystuissa, jossa kuntarahaa puolestaan ei kerry.

Vastaavasti hallituksen budjettiesitys sisältää sitomattoman maakunnan kehittämisrahan leikkaamisen 70 %:lla ja osaamiskeskusohjelmarahoituksen pienenemisen 20 %:lla. Nämä leikkaukset tulevat toteutuessaan vaikeuttamaan osaamiskeskustoimintaa sekä vaarantavat KOKO-toiminnan jatkumisen tulevina vuosina.

Pohjois-Savon kehittämisen strategia ei perustu maakunnan aluetyypittelyyn, esim. erikseen kaupunki- ja maaseutualueille asetettuihin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Maakunnan strategia perustuu kärkiajatteluun, osaamiskeskittymien vahvistamiseen sekä niiden verkostoitumiseen maakunnan muiden alueiden kanssa. Tällöin toimenpiteet harvoin kohdistuvat tai niiden vaikutus ulottuu ainoastaan maaseudulle tai kaupunkiin. Tästä syystä Pohjois-Savon TOTSUn hankkeita ei ole luokiteltu erilaisten aluetyyppien mukaan.

EU-ohjelmat

Pohjois-Savossa toteutettavia EU:n rakennerahasto-ohjelmia ovat Itä-Suomen EAKR-ohjelma ja Manner-Suomen ESR-ohjelman Itä-Suomen alueosio. Rakennerahasto-ohjelmien lisäksi Pohjois-Savossa toteutetaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa ja elinkeinokalatalouden kehittämisohjelmaa. Ohjelmilla tuetaan erityisesti Pohjois-Savon maakuntaohjelman painotuksia. Näitä ovat teknologiateollisuuden tuotannollisten ja teknologisten menetelmien sekä yritysverkostojen vahvistaminen, metsäteollisuuden uudistaminen energia-alalle ja biojalostukseen, mittaus- tekniikan ja laskennallisen osaamisen soveltaminen eri aloilla, maitotalouden osaamis- ja kehittämissuunnitelmien sekä jalostuksen kehittäminen. Lisäksi kehitetään lääkeklusteria sekä rahoitetaan hyvinvointipalvelujen valmistelu- ja päätöstyökaluja ja niitä tukevia tietojärjestelmiä sekä käytäntö- ja uudistavia kehityshankkeita.

Osaamiskeskusohjelmat

Pohjois-Savo on mukana viidessä osaamiskeskusohjelmassa. Kuopion seutu on mukana hyvinvointi-klusterissa, terveyden bioklusterissa, elintarvikekehityksen klusterissa sekä ympäristöteknologia-klusterissa, joista hyvinvointi-klusterissa Kuopiolla on kansallinen koordinaatiovastuu. Kuopion seudun osaamiskeskusten toimintaa täsmennetään siten, että hyvinvointi ja turvallisuus ovat läpäisevinä painopisteinä kussakin osaamisklusterissa. Näissä asioissa Kuopio on sekä kansallisesti että kansainvälisesti huipputasoa, ja ne ovat maakuntaohjelman mukaisia painopisteitä.

Varkauden seutu on aiemmin ollut liitännäisjäsenenä energiateknologiaklusterissa, mutta vuoden 2011 alusta se sai osaamiskeskusohjelmastatuksen. Varkaus on Pohjois-Savon maakuntaohjelman mukaisesti maakunnan energiateknologian osaamiskeskittymä.

Maakunta on hankerahoituksen kautta mukana myös matkailu- ja elämystuotantoklusterissa sekä asumisen osaamisklusterissa.

Koheesio- ja kilpailukykyohjelmat

Pohjois-Savossa toteutetaan vuosina 2010-2013 kolmea koheesio- ja kilpailukykyohjelmaa (KO-KO).

Ylä-Savon ohjelma kattaa kaikki Ylä-Savon kunnat. Sen painopistealueet ovat seudullisen elinkeinostrategian laatimisessa ja sen toteuttamisessa sekä alueen osaamispääoman vahvistamisessa.

Kuopion seudun ohjelma on alueellisesti laajin kattaen Kuopion seudun lisäksi maaseutumaiset Sisä-Savon ja Koillis-Savon alueet. Ohjelma sisältää palvelurakenteen uudistamisen ohella maa-seudun ja kaupungin vuorovaikutusta, innovaatioverkostojen rakentamista sekä maaseutuelinkeinojen kehittämistä.

Varkauden seudun KOKO on käsittänyt myös Pieksämäen seudun Etelä-Savon puolelta. Leimallista ohjelmalle ovat olleet kehittämistoimenpiteet, joilla pyritään vähentämään äkillisen rakennemuutoksen taloudellisia vaikutuksia. Lisäksi on ollut tarkoituksenaan kehittää kaupunkiseudun yhteistä palvelutarjontaa. Seudun seutuhallitus päätti lokakuussa 2011 luopua seudun KOKO-ohjelmasta. Näin ollen Varkauden-Pieksämäen seudulla ei toteuteta KOKO-ohjelmaa vuosina 2012-2013.

2.5 Toimenpiteiden vaikutusten arviointi

Yhteenveto arvioituista vaikutuksista maakuntaohjelman toimintalinjoittain

Toimintalinja	Ympäristövaikutukset	Taloudelliset vaikutukset	Sosiaaliset ja tasa-arvo-vaikutukset
TL 1 Talouden uudistuminen	++ Talouden uudistuminen merkitsee uuden ympäristöteknologian kehittämistä, energiatehokkuutta, aluerakenteen tiivistymistä ja uusien ympäristöä säästävien menetelmien käyttöönottoa. Bioenergian käytön lisääminen vähentää kasvihuonekaasuja	+++ Maakunnan elinkeinojen nykyisten vahvuuksien ja uusien avausten kehittämisen parantaa maakunnan talouden kilpailukykyä. Talouden investoinnit ja laajat kehittämishankkeet elvyttävät aluetaloutta.	+ Elintarvike- ja maitotalouden kehittyminen tasapainottaa aluerakennetta, samoin äkillisten rakennemuutosaluiden tukeminen. Talouden uudistuminen vähentää työttömyyden uhkaa ja siten lisää myönteisiä sosiaalisia vaikutuksia. Keskittyvä aluerakenne voi heikentää alueellista tasa-arvoa.
TL 2 Työvoiman riittävyys ja osaaminen	+ Osaamisen vahvistuminen parantaa välillisesti myös ympäristönäkökulmien huomioon ottamista.	+ Yliopisto- ja ammatillisen koulutuksen kehittäminen (mm. koulutustakuu) vahvistaa maakunnan taloutta työvoiman tarjonnan ja osaamisen kautta. Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaannon parantuminen ennakoitua kehittämällä vahvistaa taloutta.	+ Väestön osaamisen lisääntyminen parantaa sosiaalista tasa-arvoa. Koulutustakuun käyttöönotto ehkäisee syrjäytymistä.
TL 3 Hyvinvointipalvelut ja hyvinvointi	+ Yhteistoiminta palvelujen järjestämisessä voi merkitä resurssien parempaa hyödyntämistä ja siten parempaa ympäristöä. Palvelujen keskittyminen saattaa lisätä liikennetarvetta, mutta terveydenhuollon teknologian kehittyminen lisää palvelujen saavutettavuutta.	+ Hyvinvointipalvelujen uudet tuottamistavat tukevat yrittäjyyttä ja julkisen, yksityisen sekä 3. sektorin välistä yhteistyötä, joka monipuolistaa aluetaloutta. Työhyvinvoinnin paraneminen vahvistaa myös taloutta. Palveluiden tehokkaampi järjestäminen vähentää rasitusta kuntataloudelle.	++ Hyvinvointia edistäväillä toimenpiteillä on kokonaisuuksena myönteinen sosiaalinen vaikutus. Ennalta ehkäisevät toimenpiteet lisäävät väestön sosiaalista ja terveydellistä hyvinvointia.
TL 4 Toimiva ja taloudellinen palvelu- ja kuntarakenne sekä saavutettavuus	++ Raideliikenteen kehittäminen tukee hyvää ympäristöä, kuten myös liikennemuotojen yhteistyö. Vesihuoltohankkeet parantavat vesien laatua ja eheyttävät asutusta.	++ Pohjois-Savon hyvä saavutettavuus vahvistaa maakunnan elinkeinoelämän kehittämisedellytyksiä. Vesihuolto parantaa yritystoiminnan edellytyksiä.	+ Toimivat liikennejärjestelmät, hyvät liikenneyhteydet ja keskitetty vesihuolto edistävät väestön tasa-arvoa.

3. Itä-Suomen maakuntien yhteishankkeet sekä Pohjois-Savon maakunnalliset neuvotteluesitykset ministeriöille

3.1 Itä-Suomen yhteishankkeet

Yhteistoiminta-alueen maakunnat esittävät neuvottelukysymykseksi Venäjä-teemaa, joka pitää sisällään seuraavat esitykset

1. Kielivalintojen monipuolistaminen ja venäjän kielen opetuksen vahvistaminen Itä-Suomessa (*Opetus- ja kulttuuriministeriö*)

Itä-Suomen maakunnat esittävät, että opetus- ja kulttuuriministeriö antaa Itä-Suomen maakuntien kunnille kokeiluluonteisesti luvan päättää kieliopetuksen järjestämisestä siten, että kunta voi antaa oppilaille mahdollisuuden valita peruskoulussa B1-kieleksi ruotsin tai venäjän. Mikäli oppilas valitsee B1-kieleksi venäjän, hänen on viimeistään kahdeksannelta luokalta alkaen sisällytettävä ruotsi valinnaisten kieliensä joukkoon, jotta hänelle syntyy valmius saavuttaa virkamieheltä edellytettävä ruotsin kielen taito.

Suomalaisissa peruskouluissa alkaa pakollisen A1-kielen (yleensä englanti) opiskelu kolmannella luokalla ja pakollisen B1-kielen (ruotsi) opiskelu seitsemännellä luokalla. Koululaisilla on periaatteellinen mahdollisuus aloittaa venäjän opiskelu vapaaehtoisena A2-kielenä peruskoulun viidennellä luokalla, valinnaisena B2-kielenä peruskoulun kahdeksannella luokalla tai valinnaisena B3-kielenä lukiossa.

Vaikka ruotsi ei enää kuulukaan ylioppilaskirjoitusten pakollisiin aineisiin, sen asema on Suomessa edelleen vahva ja lailla säädetty. Asema perustuu maan kaksikielisyyteen ja siitä johtuvaan virkamiesten kielitaitovaateeseen sekä pohjoismaisiin kulttuuriyhteyksiin. Itä-Suomessa tarvitaan venäjän taitoa päivittäin aivan tavallisissa palveluammateissa, ruotsia huomattavasti harvemmin, jos käytännössä lainkaan. TAK Oy:n v. 2008 tekemän työnantajakyselyn mukaan Itä-Suomessa työelämässä eniten tarvittut kielet ovatkin englanti ja venäjä.

Itä-Suomen maakunnat esittävät opetus- ja kulttuuriministeriölle, että käsitellessään mm. perusopetuksen tavoitteiden ja tuntijaon uudistamista valmistelleen työryhmän esityksiä ministeriö ottaisi huomioon maan eri osien erityistarpeet kieliopetuksen järjestämisessä. Venäjän kielen osaamisen merkitys Itä-Suomen maakuntien alueilla kasvaa jatkuvasti niin palvelu- kuin muillakin toimialoilla. Alueellisen kehityksen näkökulmasta on tärkeää, että myös opetuksen sisällöissä, erityisesti kieliopetuksen kohdalla, alueelliset erityispiirteet voitaisiin nykyistä paremmin huomioida.

2. Euroopan unionin ja Venäjän välisen liikkumisen helpottaminen (*Ulkoministeriö*)

Suomen ja Venäjän väliset matkustajamäärät jatkavat kasvuaan. Vuonna 2011 Suomen ja Venäjän rajan tulee ylittämään yli 9 miljoonaa matkustajaa. Vuonna 2010 venäläisille myönnettiin ennätysmäärä viisumeita. Kaupan ja matkailun kannalta venäläiset asiakkaat ovat erittäin merkittävä asiakasryhmä kaikille itärajan maakunnille. Samoin Venäjän puolella rajaan rajoittuville alueille suomalaiset matkailijat ovat merkittävä osa matkailuelinkeinon ja palvelujen kehitystä. Nykyinen viisumikäytäntö hidastaa kehitystä.

Suomen ja varsinkin Itä-Suomen kannalta viisumivapauden mahdollisimman pikaisella toteutumisella olisi mitä suurin merkitys. Helsingin ja Pietarin välisessä risteilyliikenteessä toteutettu 72 tunnin viisumivapaus osoittaa, kuinka paljon viisumivapaus voi lisätä matkailua ja helpottaa kanssakäymistä. Vastaavia kokemuksia on myös Norjan ja Venäjän väliseltä rajalta. Viisumivapaudella olisikin huomattava positiivinen vaikutus Itä-Suomen koko

talouselämään. Biometrinen passien yleistyessä myös Venäjällä viisumipakon poistamisen tekniset esteet ovat vähentyneet. Turvallisuus- ja rikosten torjuntaan liittyvät kysymykset ovat ratkaistavissa raja- ja muuta ennaltaehkäisevää valvontaa tehostamalla.

Kyse on EU:n päätöksenteosta, asenteista ja poliittisesta tahdosta, johon Suomen on aktiivisesti vaikutettava, jotta ratkaiseva askel otettaisiin. Venäjä on toistuvasti ilmoittanut olevansa valmis ratkaisemaan asian. Suomen tulee edistää aktiivisesti EU:ssa viisumipakon poistamista EU:n ja Venäjän väliltä. Rajanylitysmuodollisuuksien helpottamista tulee ajaa myös kahdensivulaisissa neuvotteluissa Venäjän kanssa. Jäykät rajamuodollisuudet sekä muuttuvat lupa- ja rekisteröintikäytännöt haittaavat matkailua ja kuljetusyritysten kannattavuutta. Ennen varsinaisen viisumivapauden toteutumista voitaisiin kokeilla rajoitettua viisumivapautta niin, että matkailu ilman viisumia olisi mahdollista rajoitetun ajan (1-3 vrk) ja rajoitetulla alueella niin Itä-Suomen kuin myös Karjalan tasavallan ja Leningrad oblastin välillä. Viisumivapauskokeilun vaihtoehtona voisi olla kevennetyn viisumimenettelyn kokeilu. Matkailija tarvitsisi viisumin, mutta 1-3 päivän matkoihin sen voisi myöntää raja-asemalla rajaviranomaisen päätöksellä.

3. Niiralan ja Parikkalan rajanylityspaikkojen kehittäminen *(Liikennevirasto, rajavartioloitos, Suomen tulli ja Senaatti-kiinteistöt)*

Pohjois-Karjalassa Niiralan kansainvälisellä rajanylityspaikalla ylitettiin vuonna 2010 ensimmäistä kertaa miljoonan matkustajan raja. Kasvavat matkustajamäärät edellyttävät myös Parikkala-Syväoron rajanylityspaikan infrastruktuurin kehittämistä, jotta sille voitaisiin antaa lähitulevaisuudessa kansainvälisen rajanylityspaikan pysyvä status.

Ympäri vuorokauden auki olevan Niiralan rajanylityspaikan kautta kulkee maantie- ja rautatieliikenne Suomesta Sortavalaan ja Petroskoihin sekä muualle Karjalan tasavaltaan ja Venäjälle. Vuoden 2011 rajanylitysten kokonaismääräksi on arvioitu jopa 1,3-1,4 miljoonaa ylitystä. Nykyistä rajanylityspaikkaa aikanaan suunniteltaessa rajanylityspaikalla ajateltiin tehtävän noin 150.000 tarkastusta vuodessa. Niiralan kansainvälisen rajanylityspaikan liikennemäärät ovat saavuttaneet sellaisen tason, että nykyiset rakenteet eivät kaikkina aikoina mahdollista rajanylitysliikenteen sujuvuutta parhaalla mahdollisella tavalla. Mahdollinen EU:n ja Venäjän välinen viisumivapauspöytäkirja lisää varovasti arvioiden nykyisen liikennemäärän jopa kaksinkertaiseksi. Kasvavat matkustajamäärät vaativat kansainvälisten rajanylityspaikkojen kehittämistä. Niirala tarvitsee pikimmiten investointeja sekä ylityspaikan logistiikkaan että sinne johtavan tien parantamiseen. Lisäksi Rajavartioston ja Tullin toimitilat vaativat investointeja ja henkilöresurssit on taattava sujuvan rajanylitysliikenteen turvaamiseksi.

Etelä-Karjalassa sijaitseva Parikkala-Syväoron rajanylityspaikka on tällä hetkellä tilapäinen rajanylityspaikka, jota käytetään pääasiassa puukuljetuksiin Venäjältä Suomeen. Vaikka se ei sijaitsekaan yhteistoiminta-alueella, sillä on merkitystä erityisesti Etelä-Savon kannalta. Viime vuonna noin 16 000 henkeä ylitti rajan Parikkala-Syväoron rajanylityspaikasta. Sekä Venäjän että Suomen valtioiden intresseissä on kehittää rajanylityspaikan infrastruktuuria (tiet ja rakennukset), jotta sille voitaisiin antaa lähitulevaisuudessa kansainvälisen rajanylityspaikan pysyvä status. Suomen puolella Parikkalan rajanylityspaikan rakennuskanta on vanhaa: mm. parakki on siirretty aikoinaan Niiralasta, eikä sitä ole sen jälkeen kunnostettu kasvaneita matkustaja- ja ajoneuvomääriä vastaavaksi. Rajalle johtava tie on kohtuullisen hyvässä kunnossa, mutta tarvitaan lisää rekkakaistoja ja –parkkeja. Liikennevirasto on jättänyt ENPI-CPC –hakuun Parikkala Border Transport Agency -hakemuksen, jolla kunnostettaisiin rajanylityspaikan tarkastusasema ja siihen liittyvät kaistarakenteet. Suomen valtion tulee varmistaa Rajavartioloituksen, Suomen tullin ja Senaatti-kiinteistöjen osallistuminen hankkeen rahoitukseen. Venäjän sitoutuminen rajanylityspaikan kehittämiseen näkyy mm. siinä, että Venäjän puolella Rosgranitsa on jättänyt kaksi ENPI-LSP –hakemusta Lahdenpohjasta rajalle suuntautuvan tien korjaamiseksi välillä Ihala-Raivio (28 km). Kyseisen tien ja rakennusten kunnostus on edellytys rajanylityspaikan kehittämiseen. Parikkala-Syväoron saaminen kansainväliseksi rajanylityspaikaksi voisi tapahtua vuonna 2015, mikäli maiden väliset sopimukset on saatu muutettua ja infrastruktuuria on parannettu.

Muissa prosesseissa edistettävä itäsuomalainen yhteistyö

Liikennehankkeet

Itä-Suomen maakunnat muistuttavat, että maakunnat ovat tehneet yhteisen esityksen liikennehankkeista liikennepoliittista selontekoa varten. Tiehankkeiden järjestyksestä on sovittu ja se on seuraavanlainen:

- Valtatien 5 parantaminen välillä Mikkeli-Juva, 100 M€
- Valtatien 23 parantaminen välillä Varkaus-Viinijärvi, 30 M€
- Valtatien 5 parantaminen välillä Leppävirta-Kuopio, 80 M€

Muut esitykset liikennepoliittiseen selontekoon ovat:

- Elinkeinoelämän kannalta tärkeiden vähäliikenteisten teiden parantaminen
- Karjalan radan perusparantaminen nopean henkilöliikenteen tasolle välillä Luumäki-Kitee
- Savonradan perusparantaminen välillä Kouvola-Kajaani, 68,8 M€

Aloituspaikkojen mitoitus

Itä-Suomen maakunnat ovat omissa esityksissään Koulutustarve 2016 –prosessissa noudattaneet OKM:n kriteereitä (ykköskriteerinä työvoimatarve ja kakkoskriteerinä ikäluokakehitys), ja ovat pitäneet niitä aloituspaikkamitoituksen pohjana leikaten aloittajien määrää 4-7 %, kaikkiaan 611 aloittajalla. Itäsuomalaisten maakuntien yhteinen huoli on, että aloituspaikkamitoituksen yhteensovittamisvaiheessa Itä-Suomesta vielä siirretään aloituspaikkoja pääkaupunkiseudun tarpeisiin. Mikäli OKM esittää lisäleikkauksia Itä-Suomen aloituspaikkoihin, koulutus ei riitä vastaamaan Itä-Suomen työvoimatarpeisiin, eikä hallitusohjelmassa esitetty koulutustakuu toteudu Itä-Suomessa.

3.2 Pohjois-Savon neuvotteluesitykset ministeriöille

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ

Iisalmi-Ylivieska-radon sähköistys (sisältää Iisalmen kolmioraitteen rakentamisen) 44,8 M€, ylimaakunnallinen hanke Kainuun kanssa

Toimenpiteet: Rataosan sähköistäminen v. 2012 – 2013.

Perustelut:

Ennusteen mukaan Iisalmen ja Pyhäsalmen välillä kuljetusmäärät kasvavat vuoteen 2015 mennessä noin 1,2 miljoonalla tonnilla (117 %) ja tästä edelleen vuoteen 2030 noin 0,9 miljoonalla tonnilla (91%). Suurin osa kasvusta aiheutuu Talvivaaran kaivoksen ja Siilinjärven rautapasutteen kuljetuksista.

Rataosan ongelmana ovat liikennepaikkojen raiteiden lyhyys. Tämän vuoksi esimerkiksi Vartiuksen kuljetusten hoitaminen rataosaa käyttäen ei ole laajassa mittakaavassa todellinen vaihtoehto.

Rataosalle esitettävien toimenpiteiden tarkoituksena on varmistaa rataosan välityskyky ja turvallisuus kasvavia tavaravirtoja varten (mm. Talvivaaran kuljetukset), parantaa kotimaisen teollisuuden kilpailukykyä radan sähköistytksen avulla ja mahdollistaa rataosan toimimisen Vartiuksen liikenteen varareittinä.

Kuopion tavara- ja henkilöratapihan perusparantaminen v. 2012 -2014, 34 + 15 M€

Toimenpiteet:

Ratapihan peruskorjaus tulee käynnistää ja ratapihojen raidejärjestelyt on saatettava vastaamaan muuttuneita toiminnallisia tarpeita. Tavaraliikenteen ratapihan peruskorjausta

esitetään käynnistettäväksi v. 2011. Henkilöratapihan kehittämistoimet (15 M€) tulee suorittaa tavaraliikenteen ratapihan uusimistöiden jälkeen, mutta kuitenkin viimeistään matkakeskushankkeen toteutumisen yhteydessä eli mahdollisesti v. 2012 alkavana.

Perustelut:

Henkilö- ja tavaraliikenteen ratapihat eivät vastaa enää nykyajan vaatimuksia. Tavaraliikenteen ratapihan puutteet syövät tavaraliikenteen tehokkuutta. Henkilöratapihan osalla ongelmana on mm. ratapihan lyhyys ja raiteiden määrä käytettyihin junapituuksiin ja junavuorojen määriin nähden. Aseman merkittävydestä huolimatta myöskään asemalaituri ei täytä tämän päivän vaatimuksia mm. esteettömyyden suhteen, sillä siltä puuttuvat mm. korotetut laiturit sekä myös asemalaiturille johtavat hissit.

Itä-Suomen logistiikkakeskus/yhdistettyjen kuljetusten terminaalialue, 30 M€

Toimenpiteet: Itä-Suomen logistiikkakeskuksen toteuttaminen v. 2012 - 2014

Perustelut:

Itä-Suomen logistiikkakeskus tulee toteutuessaan palvelemaan runkoliikennettä ja sen kautta läpivirtaavat Pohjois-Savon ja Itä-Suomen jakelukuljetukset. Logistiikkakeskuksen avulla voidaan alentaa itäisen Suomen keskimääräistä korkeampia logistiikkakustannuksia. Se on myös konkreettinen toimenpide ilmastomuutoksen vastaisessa taistelussa, sillä keskuksen yhteyteen rakennettavalla yhdistettyjen kuljetusten terminaalilla voidaan vähentää Pohjois-Savosta pääkaupunkiseudulle suuntautuvaa rekkaliikennettä 10- 20 %.

Pohjois-Savon liitto ja Pohjois-Savon ELY-keskus ovat varautuneet osarahoittamaan hanketta EU- ja kansallisilla tuilla. Kuopion kaupunki on hankkeen edetessä myönteisesti osallistumassa mm. maapohjahankinnoilla, kaavoituksella, kunnallistekniikan toteutuksella sekä esim. siltatöillä.

Hankkeen toteutuminen edellyttää toimijoiden (kuljetusyrietykset) vahvaa sitoutumista. Ratkaisut hankkeen liikkeelle lähdöstä tulee saada syksyn 2011 aikana, jotta hanke pystytään toteuttamaan kuluvalle rakennerahastokaudella.

SOSIAALI-JA TERVEYSMINISTERIÖ

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) osatoimintojen alueellistaminen Kuopioon

Alueellistamisen koordinaatioryhmän 19.1.2010 hyväksymän Valtion alueellistamisen kokonaissuunnitelman mukaan STM:ssä jo päätettyihin alueellistamistoiimiin kuului THL:n 100 henkilötyövuoden alueellistaminen. Kuopioon alueellistamisessa on viimeksi arvioitu suuruusluokaksi 15-17 henkilötyövuotta. THL on kuitenkin päättänyt sisäisellä päätöksellään pienimuotoisesta alueellistamisesta Turkuun ja Ouluun, eikä saadun tiedon mukaan alueellistaminen Kuopioon ole ajankohtainen. Kuopiossa voisi mm. vahvistaa edelleen ympäristöterveydenhuoltoa sekä kehittää ympäristön hyvinvointivaikutuksia ja potilasturvallisuutta, mukaan lukien lääketurvallisuus. THL:n osatoimintojen alueellistaminen Kuopioon vahvistaisi edelleen terveyden, hyvinvoinnin, ympäristön ja turvallisuuden osaamiskittymää alueellamme.

3.3 Maakunnan muut keskeiset edunajamisasiat

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimean toimintojen siirtyminen kokonaisuudessaan vaiheittain Kuopioon

1.11.2009 perustettu Fimea ilmoitti aiemmin liitolle toteuttavansa tammikuussa 2010 päätettyä toimintojen ja vakanssien siirtymissuunnitelmaa. Tällä hetkellä (lokakuu 2011) Kuopiossa työskentelee 44 henkilöä. Koko henkilöstömäärä on noin 220, ja loput työpaikat olisivat siirtyneet alkuperäisen siirtymissuunnitelman mukaan Kuopioon vuoteen 2014 mennessä. Tilanne on kuitenkin muuttunut. Neuvottelussa 11.10.2011 Kuopiossa on sovittu, että alueellistamispäätöstä ei pureta ja Kuopio säilyy pääpaikkana, mutta aikataulun takaraja on vuosi 2018. Fimean mukaan etätöitä voisi tehdä 15-20 % henkilöstöstä.

Kuopion alueella on noin 30 lääke- ja bioalan yritystä, joissa on noin 400 työntekijää. Lisäksi Itä-Suomen yliopistossa toimii Terveystieteiden tiedekunnassa Farmasian laitos (aiempi farmaseuttinen tiedekunta). Kuopion alueella on siten vahvaa lääke- ja turvallisuusalan osaamista ja mahdollisuus hyvään toimintaympäristöön, joten edellytykset Fimean toimintojen alueellistamiseen Kuopioon ovat hyvät.

Fimean laboratoriot koskevan sosiaali- ja terveysministeriön asettaman työryhmän selvitystyö on kesken, työryhmän määräaika on 31.12.2011. Laboratorion tulee alueellistua Kuopioon.

Valmisteltavana olevassa biopankkilaisissa tulee antaa valvonta Fimealle eikä Valviralle, ottaen huomioon nykyisen Fimeaa koskevan lain 2 § 5 momentin, jossa valvonta on jo annettu Fimealle.

Eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutus

Koko maassa erikoistumistutkinto on 270 eläinlääkärillä (16 %). Koska eläinlääkäreiden työnkuva ja siihen kohdistuvat vaatimukset ovat ratkaisevasti muuttuneet, arvioidaan kymmenen vuoden päästä erikoislääkäritarpeen olevan Suomessa 600 lääkäriä. Tällä hetkellä valmistuu vuosittain n. 9 erikoiseläinlääkäriä, koska erikoistumisvirkoja ei ole enempää.

Eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutus on tarkoitus toteuttaa osittain Pohjois-Savossa ja osittain Pohjanmaalla. Pohjois-Savossa koulutus keskittyy tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoitoon ja hevossairauksien hoitoon. Yhteistyötahoina Pohjois-Savossa ovat Itä-Suomen yliopisto, Helsingin yliopisto, Savonia-ammattikorkeakoulu, Ylä-Savon ammattipisto, MTT:n Halolan toimipiste, Evira sekä kunnat.

Erikoistumiskoulutuksen kustannukset ovat n. 400.000 €/vuosi, ja aloitusmääräraha n. 180.000 € tarvitaan jo vuoden 2013 valtion tulo- ja menoarvioon käynnissä olevan ESR-rahoitteisen hankkeen päättymisen jälkeen.

Kriisinhallintakeskuksen tukeminen

Kuopiossa toimiva Kriisinhallintakeskus on siviilikriisinhallinnan osaamiskeskus. Sen päätehtäviä ovat asiantuntijoiden koulutus kansainvälisiin siviilikriisinhallinta- ja rauhanrakentamistehtäviin, asiantuntijoiden rekrytointi, logistisista ja materiaalisista valmiuksista vastaaminen ja alaan liittyvä tutkimus- ja julkaisu-toiminta. Kriisinhallintakeskus toimii kansallisena johtokeskuksena operaatioissa toimiville siviilikriisinhallinnan lähetetyille asiantuntijoille.

Kriisinhallintakeskus muodostaa yhdessä Puolustusvoimien Kansainvälisen Keskuksen kanssa kokonaisuvaltaisen kriisinhallinnan osaamiskeskuksen (The Finnish Centre of Expertise in Comprehensive Crisis Management).

Kriisinhallintakeskuksen kansainvälisen toiminnan osaamista tulisi voida hyödyntää myös kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötehtäviin lähtevien henkilöiden kouluttamisessa. Koulutusjärjestelmän kehittämiseen on suunnattava osa kehitysyhteistyöhön varatuista. Tällainen koulutusjärjestelmä Suomesta puuttuu, ja koska koulutusta hoitavilla kansalaisjärjestöillä on hyvin erilaiset resurssit koulutuksen järjestämisessä, kehitysyhteistyötehtäviin lähtevien henkilöiden valmiudet toimia kohdemaassa ovat hyvin erilaiset. Yhtenäinen ja asiantunteva koulutus lisäisi merkittävästi kehitysyhteistyön tehokkuutta.

Invest in Finlandin toimintojen alueellistaminen

Kuopioon tulee saada vähintään Itä-Suomen kattava Invest in Finlandin alueellinen ulkomaisten investointien edistämistoimisto, joka auttaa ulkomaisia yrityksiä löytämään liiketoimintamahdollisuuksia, hankkimaan ulkomaisia investoreita ja tuottamaan tietoa Itä-Suomesta investointikohteena.

Toimiston tavoitteet ja tehtävät olisivat seuraavat:

- ulkomaisten investointien hankinta
- alueellisen tarjoaman analysointi ja rakentaminen
- toiminnan pääprosessit: markkinointi, asiakashankinta ja asiakkuuksien hoito.

Toimiva toiminta edellyttäisi vähintään yhden henkilön/pääprosessi (= 3 htv), alueellisen tukiverkoston rakentamisen sekä kansallisen osaamisen ja tuen hyödyntämisen.

Toiminnan käyntiin saattamiseksi ja tukemiseksi vaaditaan laajaa alueellisten verkostokumppaneiden sitoutumista sekä pitkäjänteistä rahoittamista usealle vuodelle. Arvioidut käyntiin saattamisen kustannukset olisivat vähintään 500 000 €/vuosi.

Laajakaistahankkeen rahoituksen turvaaminen

Valtio on varannut laajakaistahankkeen toteuttamiseen omaa rahoitusosuutta vain 66 M€, mistä Pohjois-Savon osuus on 4,8 M€. Valtion rahoitusosuus on riittämätön, koska jos esimerkiksi Pohjois-Savon liiton hyväksymien hankkeiden vaatima valtion rahoitus olisi 5,8 M€, ja nämä hankkeet kattavat vain osan Pohjois-Savon alueesta. Valtion tulee varautua tulevaisuudessa budjeteissaan lisäämään rahoitusosuuttaan, jotta kulut eivät tule kohtuuttoman korkeiksi yksittäiselle kuluttajalle.

Euroopan laajuinen liikenneverkko (TEN-T, Trans-European transport networks)

Euroopan unioni tukee Euroopan laajuisen liikenneverkon (TEN-T-verkon) kehittämistä. TEN-T-verkko käsittää maantie-, rautatie-, sisävesi-, lento- ja meriliikenteen yhteyksiä Euroopan unionin 27 jäsenmaassa. Yhtenäisen liikenneverkon tavoitteena on EU:n sisämarkkinoiden ja alueellisen koheesion ja kilpailukyvyyn sekä kestävästi liikennejärjestelmän edistäminen.

TEN-T-verkon parantamistoimenpiteet liittyvät mm. puuttuvien liikenneyhteyksien kehittämiseen, liikenteellisten pullonkaulojen poistamiseen sekä eri liikennemuotojen toiminnalliseen yhteensovittamiseen.

Komissio määrittää TEN-T kattavan verkon ja ydinverkon uudelleen lähiaikoina, ja päivittää tietyin väliajoin. Pohjois-Savo pitää 5-tien, Savon radan, lentoasemaverkon ja sisävesiväylien muodostamaa multimodaalista kehityskäytävää, joka kytkee Suomen etelä-pohjoissuunnassa, luontaisena osana sekä EU:n TEN-T kattavaa verkkoa että ydinverkkoa.

Helsinki-Pietari-rata Kouvolan kautta

Venäjän ja erityisesti Pietarin metropolialueen yhteyksillä on kasvava merkitys koko Suomen ja erityisesti Itä-Suomen kehitykselle. Jotta kehitteillä oleva uusi, nopea Helsinki-Pietari -ratayhteys palvelisi Itä-Suomea, se tulisi linjata Kouvolan kautta. Ko. yhteyden toteuttamisen mahdollistamiseksi on välttämätöntä, että yhteys sisällytetään aluevaraukseen Uudenmaan alueen maakuntakaavoihin.

Joukkoliikenteen palvelutason turvaaminen

Liikenne- ja viestintäministeriön liikennepoliittisessa selonteossa, valtioneuvoston energia- ja ilmastostrategiassa ja liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan ilmastopoliittisessa ohjelmassa 2009–2020 asetetaan tavoitteita liikenteen päästöjen vähentämiseksi ja joukkoliikenteen kilpailukykyyn parantamiseksi. Joukkoliikenteen kehittämissuunnitelman odotetaan vastaavan kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen tavoitteisiin joukkoliikenteen kulkutapaosuuden kasvattamisen osalta. Liikennepoliittisessa selonteossa painotetaan joukkoliikenteen edistämisen ja kehittämisen tärkeyttä liikennejärjestelmän toimivuuden turvaamiseksi sekä henkilöautoliikenteen vähentämiseksi ja ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Selonteossa todetaan, että joukkoliikenteen edistämistoimet ovat välttämättömiä, jotta henkilöauton käytöllä olisi kilpailukykyisiä vaihtoehtoja. Joukkoliikenteen kehittämissuunnitelmilla ja tuilla voidaan parantaa joukkoliikenteen palvelutasoa ja alentaa hintatasoa ja siten lisätä joukkoliikenteen käyttöä. Joukkoliikenteen houkuttelevuutta tulee parantaa mm. kehittämällä juniin toimivat netti- ja puhelinyhteydet, jotka mahdollistavat tehokkaan työskentelyn työmatkojen aikana.

Pohjois- ja Itä-Suomessa harvan asutuksen ja pitkien välimatkojen alueilla joukkoliikennettä tarvitaan sekä pitkämatkaista liikennettä että paikallista liikennettä koululaiskuljetuksia varten. Kannattamattomien linja-autovuorojen lakkauttaminen on johtamassa siihen, että kuntien on lisättävä täysin omin kustannuksin koululaiskuljetusvuoroja, mikä käytännössä merkitsee kuntien osuuden kasvamista ja myös suoranaista menojen lisäystä joukkoliikenteen kustannuksiin. Joukkoliikenteen palvelutason turvaaminen edellyttää linja-autovuorojen ja tarvittaessa myös lentoliikenteen tukemista sekä erityisesti investointeja rautateihin.

Vähäliikenteisten teiden parantaminen

Metsäauto- ja muut paikallistiet ovat metsätalouden verisuonisto. Itä-Suomessa ne palvelevat myös maatalouselinkeinon, kasvavien bioenergiakuljetusten ja matkailun tarpeita. Liikenneverkkojen kehittämistoimenpiteet ja panostukset tulee kohdistaa joustavasti kuntien maakunnan omat erityispiirteet huomioiden sekä ennakoiden po. kasvu- ja kehitysnäkymät. Itä-Suomessa vähäliikenteisellä yleisellä tieverkolla on poikkeuksellisen merkittävä rooli. Myös yksityisteillä kulkee merkittävä osa metsä- ja maatalouden raskaista kuljetuksista.

Kuopion lentoaseman toimintojen monipuolistaminen

Junaliikenteen nopeutuminen tulee aiheuttamaan matkustajien siirtymää lentoliikenteestä junaliikenteeseen erityisesti alle 300 kilometrin matkoilla. Ko. matkoilla lentoliikenteellä tulee kuitenkin säilymään oma merkittävä roolinsa yritysten kansainvälisten yhteyksien syöttöliikenteenä ja sen toimivuuden varmistaminen tavalla tai toisella on myös tulevaisuudessa välttämätöntä. Maamme lentoliikenteen kehityksessä on selkeänä piirteenä ollut liikenteen keskittyminen muutamille kentille, joista on muodostumassa useiden maakuntien yhteisiä pääliikennekenttiä. Ko. kentät pystyvät palvelemaan laajan alueensa asukkaita ja yrityksiä entistä monipuolisemmalla vuoro- ja reittitarjonnalla ja kansainvälisin yhteyksin. Itä-Suomessa tällainen kasvava rooli on Kuopion lentoasemalla. Ko. kentillä on merkittävä asema maakuntien ja suuralueiden liikennejärjestelmässä, ja niiden kehittämisedellytyksiä tulee tukea.

Jätteenpolttolaitos Pohjois-Savoon

Itä-Suomen jätesuunnitelma on Etelä-Savon, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan maakuntien yhteinen jätehuollon kehittämissuunnitelma vuoteen 2016. Suunnitelmassa on esitetty tavoitetta vuoteen 2016 jätteiden energiahyötykäytölle, biojätteiden ja lietteiden käsittelylle, haja-asutusalueiden jätehuollolle, rakentamisen jätteiden käsittelylle, materiaalitehokkuudelle sekä jäteneuvonnalle. Suunnitelma sisältää jätehuollon nykytilakuvauksen sekä ympäristövaikutusten arvioinnin.

Tavoitteena on mm., että v. 2016 Itä-Suomessa ei enää viedä kaatopaikoille jätteitä, jotka voidaan käyttää hyödyksi. Muuhun käyttöön kelpaamattoman polttokelpoisen jätteen energia on saatu hyötykäyttöön alueen olosuhteisiin sopivalla tavalla.

Logistisesta näkökulmasta Varkaus on sijainniltaan keskeisellä paikalla Itä-Suomessa ja siten luonnollinen laitoksen sijaintipaikkana.

Kaivannaisteollisuuden edistäminen

Kaivannaisteollisuus on lisääntynyt merkittävästi Itä- ja Pohjois-Suomessa, ja sen kasvun jatkumiselle on hyvät edellytykset erityisesti ns. harvinaisten maametallien tehostuneen etsinnän vaikutuksesta. GTK:n arvion mukaan Suomen kallioperä on otollinen litium-, niobi-, tantaali- ja titaaniesiintymille sekä harvinaisten maametallien löytymiselle. Kaivannaisteollisuus on yksi merkittävä mahdollisuus säilyttää ja jopa lisätä työpaikkoja Itä- ja Pohjois-Suomessa. Tämä edellyttää panostamista malminetsintään ja kaivosteollisuutta tukevaan infrastruktuuriin, kuten rauta- ja maanteiden rakentamiseen.

4. Rahoitustaulukot

MAAKUNTAOHJELMAN TOTEUTTAMISUUNITELMA, RAHOITUS 2011-2015

Maakunta: POHJOIS-SAVO

ELY-keskuksen määrärahat, milj.€

Hallinnonala	Momentin numero	Momentin nimi	Lähtötaso 2011 **)	Esitys 2012	Esitys 2013	Esitys 2014	Esitys 2015
OPM	29.10.34	Valtionosuus yleissivistävien oppilaitosten perustamiskustannuksiin***)	2,300	1,200	1,400	1,400	1,400
OPM	29.30.31	Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen	0,150	0,250	0,300	0,350	0,350
OPM	29.80.34	Valtionosuus ja -avustus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin	0,120	0,110	0,900		0,200
OPM	29.90.50	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarar urheilun ja liikuntakasvatukseen edistämiseen (liikuntapaikkarahojttaminen)		0,450	0,800	0,800	0,800
MMM	30.40.77	Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet	0,050	0,050	0,050	0,100	0,100
MMM	30.50.20	Vesivarojen käytön ja hoidon menot	1,270	0,680	1,020	0,920	0,520
MMM	30.50.31	Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen	1,969	0,948	0,849	0,954	0,985
LVM	31.10.20	Perusväylänpito (tienpito)	34,000	25,500	35,000	35,000	35,000
LVM	31.10.50	Valtionapu yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen	2,600	0,800	2,500	2,500	2,500
LVM	31.10.76	Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset	0,900	0,800	0,700	0,700	0,600
LVM	31.10.78	Eräät väylähankkeet	20,000	20,800	43,000	43,730	40,000
		- vt 5 Päiväranta-Vuorela	20,000	20,800	13,000	3,730	
		- vt 5 Leppävirta-Kuopio			20,000	30,000	29,000
		- vt 23 Varkaus-Viinijärvi			10,000	10,000	10,000
LVM	31.30.63	Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen	3,400	3,400	4,000	4,300	4,600
TEM	32.20.45	Yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelu	0,400	0,300	0,350	0,400	0,450
TEM	32.30.44	Alueellinen kuljetustuki	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
TEM	32.30.45	Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen	0,100	0,100	0,100	0,100	0,100
TEM	32.30.51	Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet	29,500	28,000	28,000	26,000	26,000
TEM	32.30.64	Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arvionmääräraha)	1,900	1,000	1,000	1,000	1,000
TEM	32.60.40	Energiatuki	2,000	2,200	2,400	2,600	2,800
YM	35.10.21	Eräät luonnonsuojelun menot	0,036	0,040	0,040	0,040	0,040
YM	35.10.61	Ympäristönsuojelun edistäminen	1,080	1,140	0,510	1,590	1,440
YM	35.10.63	Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot	3,450	3,000	2,000	2,500	3,000
YM	35.10.22	Eräät ympäristötehtävät ja palveluhankinnat	0,400	0,420	0,420	0,420	0,420
YM	35.20.64	Avustukset rakennusperinnön hoitoon	0,139	0,200	0,200	0,210	0,210
		Valtion rahoitus yhteensä	106,764	92,388	126,539	126,614	123,515
		Kuntien rahoitus (arvio)	7,553	5,524	6,209	6,915	6,528
		Julkinen rahoitus yhteensä	114,317	97,912	132,748	133,529	130,043
		Yksityinen rahoitus (arvio)	12,205	9,588	9,578	9,673	9,687
		RAHOITUS YHTEENSÄ	126,522	107,500	142,326	143,202	139,730

* Rakennerrahasto-ohjelmien sekä maaseudun- ja kalatalouden kehittämissuunnitelmien rahoitus ilmoitetaan EU-ohjelmat-taulukossa.

**) Vahvistamaton

***) Vuosien 2012-2015 luvut koskevat koko Itä-Suomea, Pohjois-Savon osuus vaihtelee vuosittain

MAAKUNTAOHJELMAN TOTEUTTAMISSUUNITELMA, RAHOITUS 2011-2015

Muut maakuntaohjelman toteuttamisen kannalta keskeiset määrärahat, milj.€

 Maakunta: **POHJOIS-SAVO**

Hallinnonala	Momentin numero	Momentin nimi	Lähtötaso 2011	Esitys 2012	Esitys 2013	Esitys 2014	Esitys 2015
SM/siviilikriisinhallintakeskus	26.01.01	Kriisinhallintakeskuksen perusrahoitus	1,565	1,569	1,665	1,665	1,765
OKM/Itä-Suomen yliopisto	29.40.50	Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (hammaslääkärikoulutus Kuopiossa)	0,800	2,300	4,100	4,100	4,100
MMM	30.30.20	Eläinlääkintähuolto (erikoiseläinlääkärikoulutus)			0,120	0,240	0,360
LVM/Kunnat	31.40.50	Pohjois-Savon laajakaistahanke **)		3,400	4,000	3,100	2,300
TEM/Pohjois-Savon liitto	32.50.43	Maakunnan kehittämisraha (yhteensä)	1,800	1,900	1,900	1,100	1,100
		- OSKE	0,750	0,800	0,800	*)	*)
		- Ohjelmiin sitomaton	1,050	1,100	1,100	1,100	1,100
STM/Kunnat	33.60.31	Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin ja eräisiin muihin menoihin (lähtötaso arvio)	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
STM	33.60.33	Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (Pohjois-Savon sh-piiri/hammaslääkärin peruskoulutus)	0,400	0,740	1,900	2,800	3,000
STM/Kunnat	33.60.37	Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon korjaushankkeisiin (Itä-Suomen AVI tehnyt ennakkopäätökset v. 2012 rahoituksesta)		0,551	4,000	4,000	4,000
		Valtion rahoitus yhteensä	5,565	11,460	18,685	18,005	17,625
		Kuntien rahoitus (arvio)	1,570	5,594	9,643	7,943	7,143
		Julkinen rahoitus yhteensä	7,135	17,054	28,328	25,948	24,768
		Yksityinen rahoitus (arvio)	0,080	3,485	4,085	3,185	2,385
		RAHOITUS YHTEENSÄ	7,215	20,539	32,413	29,133	27,153

*) OSKE-ohjelman jatkosta ei tietoa

**) luvut sisältävät Pohjois-Savon maakunnalle korvamerkittyä rahaa 4,8 milj. euroa

MAAKUNTAOHJELMAN TOTEUTTAMISSUUNITELMA, RAHOITUS 2011-2015

EU-rahoitus Milj.€

Maakunta: **POHJOIS-SAVO**

Hallinnonala	Momentin numero	Momentin nimi ja toteutettava ohjelma	Lähtötaso 2011	Esitys 2012	Esitys 2013	Esitys 2014	Esitys 2015
MMM	30.10.61	EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen					
		Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma	2,379	2,860	2,080	3,000	3,000
MMM	30.10.62	Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä					
		Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma	2,907	3,450	2,542	3,500	3,500
MMM	30.40.62	Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen	1,800	0,600	0,600	0,600	0,600
TEM	32.50.64	EU:n rakennerahastojen ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007—2013					
		EU:n rahoitus:	28,170	13,933	4,322		
		EAKR-toimenpideohjelma	19,937	11,289	4,322		
		Manner-Suomen ESR-toimenpideohjelma	8,233	2,644	0,000		
		- Valtakunnallinen					
		- Alueellinen	8,233	2,644	0,000		
		Valtion rahoitus:	26,790	17,896	13,983		
		EAKR-toimenpideohjelma	18,935	12,741	10,018		
		Manner-Suomen ESR-toimenpideohjelma	7,855	5,155	3,965		
		- Valtakunnallinen					
		- Alueellinen	7,855	5,155	3,965		
				EU:n rahoitus yhteensä	30,549	16,793	6,402
		Valtion rahoitus yhteensä	31,497	21,946	17,125		
		Kuntien rahoitus (arvio)	13,092	7,328	5,140		
		Julkinen rahoitus yhteensä	75,138	46,067	28,667		
		Yksityinen rahoitus (arvio)	39,103	22,392	10,397		
		RAHOITUS YHTEENSÄ	114,241	68,459	39,064		

LIITE: Maakuntaohjelman seuranta- ja tavoiteindikaattorit

Maakunta: Pohjois-Savo

	Toteutunut kehitys											tavoite 2014
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
MUUTTOLIIKE JA VÄESTÖ												
Väkiluku												
Pohjois-Savo	253 759	252 842	251 976	251 356	251 095	250 064	249 498	248 872	248 423	248 182	247 943	247 280
Pohjois-Savon osuus koko maasta %	4,9	4,9	4,8	4,8	4,8	4,8	4,7	4,7	4,7	4,7	4,6	4,5
20-34-vuotiaiden nettomuutto												
Pohjois-Savo; henk.	-1 103	-823	-423	-320	-356	-686	-494	-477	-347	-290	-334	-200
Pohjois-Savo; %-osuus vastaavan ikäisistä	-2,52	-1,94	-1,02	-0,78	-0,86	-1,66	-1,20	-1,16	-0,84	-0,70	-0,79	-0,48
Nettomuutto												
Pohjois-Savo; henk.	-1 535	-930	-525	-354	-232	-933	-402	-219	-243	-63	-17	60
Pohjois-Savo; %-osuus väestöstä	-0,60	-0,37	-0,21	-0,14	-0,09	-0,37	-0,16	-0,09	-0,10	-0,03	-0,01	0,02
Luonnollinen väestönkasvu (%-osuus väestöstä)												
Pohjois-Savo	-0,07	0,00	-0,14	-0,10	-0,02	-0,05	-0,07	-0,16	-0,10	-0,08	-0,09	-0,08
Koko maa	0,14	0,15	0,12	0,15	0,19	0,19	0,21	0,18	0,20	0,20	0,19	0,19
Vanhushuoltosuhte (yli 65-vuotiaat 15-64 vuotiaista, %)												
Pohjois-Savo	25,5	25,9	26,2	26,7	27,3	27,6	28,5	28,5	28,9	29,3	30,2	36,0
Koko maa	22,4	22,7	22,9	23,3	23,8	24,0	24,8	24,8	25,2	25,6	26,5	31,0
KILPAILUKYKY												
Bkt/asukas €/asukas, käyvin hinnoin)												
Pohjois-Savo; €/asukas	19 521	20 847	21 225	21 965	22 373	23 769	24 906	27 044	28 633			33649
Pohjois-Savo; koko maa=100	76,4	77,4	76,8	78,5	76,9	79,4	78,5	79,6	82,4			82
Liikevaihdon kasvu (%)												
Pohjois-Savo		6,4	2,6	2,5	5,2	6,6	4,2	10,4	9,1	-17,0	6,9	8
Koko maa		3,0	1,1	2,5	4,8	5,4	10,6	8,2	6,4	-16,2	9,3	
Aloittaneet yritykset %-na lopetetuista yrityksistä												
Pohjois-Savo		104,9	120,3	116,3	115,6	126,7	153,0	127,4	116,9	114,7		125
Koko maa		114,7	119,6	125,3	128,2	140,8	147,5	152,1	127,9	119,8		
Väestön tulotaso												
Pohjois-Savo	11280	11694	12274	12989	13757	13916	14697	15671	16143			17963
Koko maa	12783	13037	13573	14230	15012	15349	16048	17094	17551			
TALOUDEN TASAPAINO												
Kuntien vuosikate euroa/asukas												
Pohjois-Savo	107,00	211,0	365	232	129	129	233	202	292	278	370	
Koko maa	288,00	331,00	381	240	211	213	327	382	363	340	461	

	Toteutunut kehitys											tavoite 2014
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
TYÖLLISYYS												
Työttömyysaste (työvoimatutkimus)												
Pohjois-Savo	11,8	13,1	12	10,7	10,7	10	9,8	9,8	7,8	10,8	10,0	9
Koko maa	9,8	9,1	9,1	9	8,8	8,4	7,7	6,9	6,4	8,2	8,4	
Pohjois-Savo: ind. koko maa=100	120,4	144,0	131,9	118,9	121,6	119,0	127,3	142,0	121,9	131,7	119,0	
Työllisyysaste (työvoimatutkimus)												
Pohjois-Savo	61,3	59,8	60,4	61,6	62,1	63,3	63,8	62,5	64,7	62,2	63,7	65
Koko maa	66,9	67,7	67,7	67,3	67,2	68,0	68,9	69,9	70,6	68,3	67,8	
Pohjois-Savo: ind. koko maa=100	91,6	88,3	89,2	91,5	92,4	93,1	92,6	89,4	91,6	91,1	94,0	
Työpaikat (työvoimatutkimus)												
Pohjois-Savo; 1000 henk.	103	100	101	103	103	104	105	103	106	102	105	100
Pohjois-Savo; indeksi 2005=100	99,0	96,2	97,1	99,0	99,0	100,0	101,0	99,0	101,9	98,1	101,0	96,2
Koko maa; indeksi 2005=100	97,3	98,6	98,8	98,5	98,5	100,0	101,7	103,8	105,4	102,3	101,9	
ALUEEN SISÄISET EROT												
Väestön ikärakenteen keskihajonta	2,32	2,40	2,48	2,55	2,59	2,69	2,82	2,93	3,00	3,04	3,08	
OSAAMINEN												
Tutkinnon suorittaneiden osuus 15-vuotta täyttä-neistä (%)												
Pohjois-Savo	58,2	58,9	59,9	60,8	61,7	62,5	63,3	64,2	65,0	65,9		69
Koko maa	59,4	60,2	61,0	61,9	62,7	63,4	64,1	64,8	65,5	66,2		
Peruskoulun jälkeistä tutkintoa vaille olevat 25-29-vuotiaat (% osuus koko ikäluokasta)												
Pohjois-Savo	15,0	14,3	13,4	13,3	13,2	13,4	13,4	13,7	13,8	14,2		12,5
Koko maa	16,0	15,2	14,3	13,9	13,8	14,3	14,7	15,3	15,9	16,2		
Kolmen suurimman toimialan osuus työpaikoista (%)												
Toimialaluokituksena TOL 2008												
Pohjois-Savo (terv. ja sos.palv.+teoll.+kauppa)								44,4	44,8			46
Koko maa (teoll.+ terv. ja sos.palv.+kauppa)								43,6	43,6			
Toimialaluokituksena TOL 2002												
Pohjois-Savo		44,0	44,3	44,3	44,5	44,8	44,8	45,5				
Koko maa		45,4	45,3	45,0	45,0	45,3	45,8	46,0				
T&k-rahoitus												
Pohjois-Savon osuus koko maasta %	1,9	2,2	2,5	2,2	2,3	2,4	2,3	2,4	2,1	2,1		2,7
Yritysten osuus Pohjois-Savon t&k-menoista %	35,7	37,9	41,8	37,9	38,9	38,0	35,6	39,0	41,6	37,0		45

	Toteutunut kehitys										tavoite 2014	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009		2010
ELINympäristön Laatu ja Aluerakenne												
Maaseutuväestön 1) osuus koko väestöstä Pohjois-Savossa	36,9	36,6	36,3	36,0	35,8	35,6	35,4	35,2	34,9	34,6	34,4	33,6
Uusiutuvan energian osuus energiankulutuksesta												
Pohjois-Savo									38,3			40
Koko maa									28			
Teollisuuden ja yhdyskuntien fosfori- ja typpikuormitus vesistöihin												
Pohjois-Savo: Kokonaisfosfori (kg/vuosi)	29 241	23 582	18 061	23 349	19 822	17 883	20 403	19 825	21 841			
Pohjois-Savo: Kokonaistyyppi (kg/vuosi)	1 170 168	1 062 654	842 280	983 950	1 024 165	1 096 462	1 345 344	1 365 471	1 151 478			
HYVINVOINTI												
Sairastavuus Pohjois-Savossa, koko maa=100 (vakioitu)	120,3	120,2	120,6	120,8	120,7	120,6	120,6	120,7	121	120,9		118
Eläkkeensaajien osuus väestöstä (%)												
Pohjois-Savo	27,5	27,8	28,1	28,4	28,5	28,8	29,1	29,4	29,8	30,3		
Koko maa	23,8	24,0	24,3	24,4	24,5	25,8	24,9	26,2	26,6	25,8		

1) Maaseutuväestö tässä ydinmaaseudun ja harvaan asutun maaseudun kunnat = Koko Pohjois-Savon väestö vähennettynä Kuopion, Siilinjärven, Iisalmen ja Varkauden väestöllä